

Eftervalsanalys 2022

– Valdeltagande och social sammanhållning i Råslätt och
Österängen i Jönköpings kommun

Marco Nilsson

Docent i statsvetenskap

Februari 2025

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Tidigare forskning	7
3. Arbetet med att försöka öka valdeltagandet 2022	9
a. Inför valet 2022	9
b. Efter valet 2022	10
4. Att studera och förstå valdeltagande	13
a. Social sammanhållning och valdeltagande	13
5. Kartläggning av olika skäl till att inte rösta	16
a. Avsaknad av demokratisk tradition.	16
b. Varför ska man rösta om man har det relativt bra och resultatet ändå är förutbestämt?	17
c. Avsaknad av förtroende för politiken på grund av ekonomisk utsatthet.	18
d. Avsaknad av förtroende för politiken och samhället på grund av personliga erfarenheter, påverkanskampanjer och religion	20
e. Medborgare är mer aktiva i enfrågorörelser	20
f. Det finns mer förtroende för lokalsamhället	21
g. Okunskap och avsaknad av information	22
6. Hur skulle man kunna öka valdeltagandet? Röster från Råslätt och Österängen	24
a. Informationskampanjer och lätt förtidsröstning	24
b. Folkomröstningar	25
c. Digitala lösningar	26
d. Större närvaro av inte bara politiker utan också olika myndigheter	26
7. Vilka rekommendationer kan dessa förklaringar och förslag utmynna i?	28
a. Informationskampanjer	28
b. Utökade möjligheter till förtidsröstning	29
c. Digitala lösningar	29
d. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller andra åtgärder som påverkar ekonomin positivt	30
e. Ökat stöd till civilsamhället	30
f. Ökad närvaro av politiker och myndigheter	31
8. Sammanfattningsvis lyfts följande möjliga åtgärder	32
9. Avslutande ord	33
 Referenser	 34
 Bilaga 1	

Rapporten är framtagen på uppdrag av Jönköpings kommun.

1. Inledning

Jönköpings kommun ingår i den riksdagsvalkrets som omfattar Jönköpings län. Vid valet 2022 utsågs från denna valkrets 13 av riksdagens 349 ledamöter. I regionvalet ingick Jönköpings kommun tillsammans med Habo och Mullsjö kommuner i en av totalt tre valkretsar. Från valkretsen utsågs 35 av regionfullmäktiges 81 ledamöter. I Jönköpings kommunfullmäktige finns 81 mandat som utsågs från 80 olika valdistrikt. I kommunvalet 2022 hade Jönköping 112 319 röstberättigade. Med 89 762 giltiga röster (1 357 ogiltiga röster) blev valdeltagandet i kommunvalet 81,1%, vilket är att betrakta som relativt högt jämfört med riksgenomsnittet på 80,5% (Valmyndigheten). I 2022 års val hade valdeltagandet dock sjunkit jämfört med valet 2018. I riket minskade valdeltagandet i kommunvalet från 84,1 procent 2018 till 80,5 procent 2022, vilket var en minskning med 3,6 %. De valdistrikt i riket som hade lägst valdeltagande i kommunvalet 2022 var Ronna norra i Södertälje med 30,6 %, Vårby gård västra i Huddinge med 34,1 % och Albyberget V i Botkyrka med 35,6 %. Efter en uppåtgående trend sedan 2006, vilken gjorde att rikssnittet igen börjat närma sig samma höga nivåer som på 70- och 80-talet, var valdeltagandet därmed igen på väg neråt.

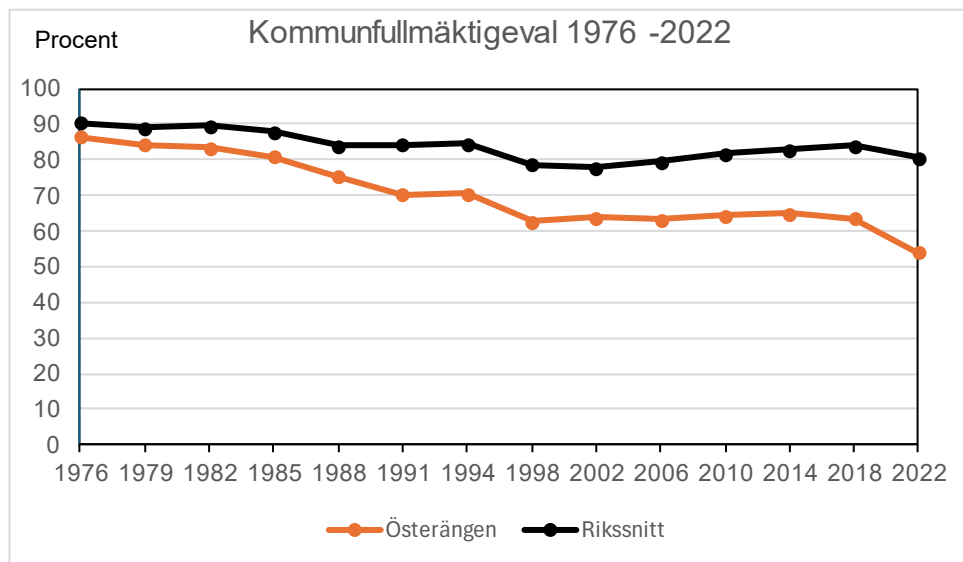
I Jönköpings kommunval 2022 minskade valdeltagandet med 4,1%, vilket var en större minskning än riksgenomsnittet. En analys av förändringar i valdeltagandet med fokus på kön och ålder (Tabell 1) visar intressanta skillnader inom kommunen. Även om valdeltagandet minskade oavsett kön och ålder så röstade kvinnor i större utsträckning än män i alla åldersgrupper förutom i åldersgruppen 65+. Dessutom röstade de äldre oftare än de yngre, och valdeltagandet minskade minst i åldrarna 50-64 och 65+. Bland röstberättigade kvinnor i åldersgrupperna 18-29 och 30-49 minskade valdeltagandet inte lika mycket som bland män. Därmed verkar speciellt unga män ha bidragit till det låga valdeltagandet.

Tabell 1. Antal röstande (%) i val till kommunfullmäktige efter kön och ålder i Jönköping

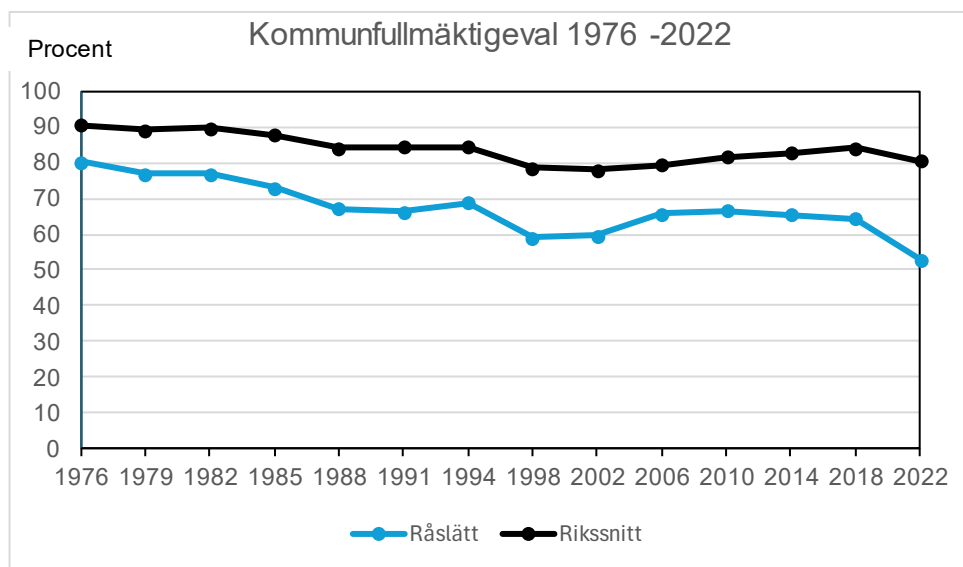
	<i>ålder</i>	<i>2018</i>	<i>2022</i>	<i>förändring</i>
<i>män</i>	18-29	78 %	72 %	- 6
	30-49	83 %	77 %	- 6
	50-64	87 %	85 %	- 2
	65+	88 %	86 %	- 2
<i>kvinnor</i>	18-29	84 %	79 %	- 5
	30-49	87 %	82 %	- 5
	50-64	90 %	88 %	- 2
	65+	85 %	82 %	- 2
<i>totalt</i>	18-29	81 %	75 %	- 6
	30-49	85 %	79 %	- 6
	50-64	89 %	86 %	- 3
	65+	86 %	84 %	- 2

Valdeltagandet sjönk mest i valdistrikt som redan hade haft lågt valdeltagande 2018 (Bilaga 1). Lägst valdeltagande hade valdistrikten Råslätt-Lockebo (43,7 %), Österängen V (50,9 %), Råslätt V (56,9 %), Österängen Ö (56,9 %), Råslätt Ö (57,7 %), Ekhagen S (60,6 %) och Öxnehaga C (60,7 %). Råslätt-Lockebo stack ut eftersom det endast fanns 47 valdistrikt i Sverige som hade lägre valdeltagande, och med 43,7 % var valdeltagandet där avsevärt lägre än kommungenomsnittet på 81,1%. En kartläggning av valdeltagandet i Österängen och Råslätt mellan 1976 och 2022 visar att den nedåtgående trenden har varit större än rikssnittet (Figurer 1 & 2).

Figur 1. Valdeltagande (%) i val till kommunfullmäktige i Österängen 1976-2022

Figur 2. Valdeltagande (%) i val till kommunfullmäktige i Råslätt 1976-2022

Därmed var valdeltagandet ojämnt i Jönköping, med mycket lägre valdeltagande i mera socioekonomiskt utsatta områden så som Råslätt och Österängen. Att röstberättigade röstar i val är avgörande för en demokratis välmående och även resultatens uppfattade legitimitet. Under 90-talet oroades forskare av en negativ trend mot minskat valdeltagande i Sverige. I demokratirådets rapport skrev författarna att "i ett längre perspektiv skymtar ett system som verkar vara en logisk omöjlighet: En demokrati utan medborgare" (Peterson et al. 1999: 11). Att ha en demokrati utan människor som röstar lär vara lika omöjligt som att observera en skog utan träd. Den märkbara minskningen i valdeltagandet i 2022 års val har återigen aktualiserat frågan: Riksdagsvalet 2022 visade på en rikstäckande trend till minskat valdeltagande som sjönk till den lägsta nivån sedan 2006.

Valforskningen har pekat ut flera faktorer, såväl strukturella, kontextuella som individuella, som påverkar benägenheten att rösta (Holmberg & Oscarsson 2004). På grund av demografiska skillnader kan dessa faktorer variera mycket mellan olika valdistrikt och därmed orsaka variation i valdeltagandet. Till exempel i Jönköping minskade valdeltagandet mest i Råslätt och Österängen samtidigt som andelen röstberättigade som inte var svenska medborgare ökade (Tabell 2). Man kan misstänka att det ökade antalet invånare som inte var svenska medborgare, men ändå var röstberättigade i kommunvalet, kan ha bidragit till minskat valdeltagande i kommunvalet, exempelvis på grund av bristfälliga språkkunskaper som gör det svårare att informera sig om vem man borde rösta på. Antalet röstberättigade som inte var medborgare ökade även på kommun- och riksnivå samtidigt som valdeltagandet sjönk.

Tabell 2. Andel röstberättigade ej svenska medborgare och valdeltagande (%)

Kommunval 2018

	<i>Råslätt C</i>	<i>Råslätt N</i>	<i>Råslätt-Lockebo</i>	<i>Österängen V</i>	<i>Österängen Ö</i>	<i>Jönköping</i>	<i>Riket</i>
<i>Röstberättigade ej medborgare</i>	17,3	18,4	27	19,5	16,3	5,1	6,8
<i>Valdeltagande</i>	68,1	64,9	60,3	59,1	67,8	85,2	84,1

Kommunval 2022

	<i>Råslätt Ö</i>	<i>Råslätt V</i>	<i>Råslätt-Lockebo</i>	<i>Österängen V</i>	<i>Österängen Ö</i>	<i>Jönköping</i>	<i>Riket</i>
<i>Röstberättigade ej medborgare</i>	16,5	18,9	36,8	23,1	18,7	6,1	7,4
<i>Valdeltagande</i>	57,7	56,9	43,7	50,9	56,9	81,1	80,5

Förändring från 2018 till 2022

	<i>Råslätt C/Ö</i>	<i>Råslätt N/V</i>	<i>Råslätt-Lockebo</i>	<i>Österängen V</i>	<i>Österängen Ö</i>	<i>Jönköping</i>	<i>Riket</i>
<i>Röstberättigade ej medborgare</i>	- 0,8	0,5	9,8	3,6	2,4	1,0	0,6
<i>Valdeltagande</i>	- 10,4	- 8,0	- 16,6	- 8,2	- 10,9	- 4,1	- 3,6

Not: Valdistrikten Råslätt C och Råslätt N (2018) ändrades till Råslätt Ö och Råslätt V (2022) med nya gränser. Därför är siffrorna inte helt jämförbara.

Det är dock oklart om det finns ett kausalt samband, och i så fall hur stor effekten var. Troligtvis finns det också flera andra faktorer som har påverkat valdeltagandet. Till exempel ser man i statistiken att födelselandet spelar en roll för valdeltagandet (Tabell 3). I Råslätt och Österängen var valdeltagandet klart lägre bland de som är födda i ett annat land än Sverige. Speciellt i Råslätt-Lockebo och Österängen är skillnaden stor.

Tabell 3. Valdeltagande (%) i kommunval 2022: Inrikes- och utrikesfödda

	<i>Råslätt V</i>	<i>Råslätt Ö</i>	<i>Råslätt-Lockebo</i>	<i>Österängen V</i>	<i>Österängen Ö</i>
Inrikesfödda	77	71	77	72	76
Utrikesfödda	52	50	41	44	46

Oron för lågt valdeltagande har tidigare föranlett till exempel Madestams rapport och rekommendationer för fortsatt arbete med väljarmobilisering i Botkyrka kommun (Madestam 2020). Den allmänna negativa trenden i Sverige drabbade också Jönköpings kommun, men valdeltagandet sjönk mest i mera socioekonomiskt utsatta områden så som Råslätt och Österängen. Denna rapport har föranletts av Jönköpings kommuns målsättning att dels få en förståelse för varför boende i dessa områden valde att antingen rösta eller inte rösta, dels få insikt i vad kommunen, partierna och samhället kan göra för att få fler att rösta.

Rapporten består av fem delar. Den första delen sammanfattar tidigare forskning om valdeltagande. Den andra delen, som bygger på intervjuer med personer som arbetat med väljarmobilisering i Jönköping, kartlägger hur man arbetade i Jönköping med att försöka öka valdeltagandet 2022 och även vilka nya strategier som introducerades inför EU valet 2024. Den tredje delen är en sammanfattning av tidigare forskning kring begreppet *social sammanhållning*, vilket ligger till grund för den fjärde delen bestående av en analys av 30 intervjuer som kartlägger olika skäl till att många röstberättigade i Råslätt och Österängen inte valde att använda sin rösträtt 2022. Även personer som hade röstat i dessa två områden intervjuades för analytiska jämförelser. Den femte delen består av rekommendationer för hur Jönköpings kommun kan arbeta för att öka valdeltagandet i dessa områden i framtida val.

Även om rapporten enbart fokuserar på Råslätt och Österängen kan den förhoppningsvis bidra till ökad kunskap kring väljarbeteende och väljarmobilisering även i andra liknande valdistrikt som haft lågt valdeltagande.

2. Tidigare forskning

Flera faktorer kan påverka valdeltagandet. Forskningen visar till exempel att dåligt väder kan minska och fint väder kan öka antalet personer som röstar. Detta gäller speciellt de yngre röstberättigade (Damsbo-Svendse & Hansen 2023). Men vädret kan man inte göra mycket åt och det påverkar inte heller det genomsnittliga valdeltagandet genom åren särskilt mycket. Forskningen har dock uppmärksammat att det finns andra möjliga variabler som i stället beror på hur samhället är organiserat. Till exempel är det klart att invandrartäta områden negativt avviker från andra områden i statistiken över valdeltagandet i Sverige. En delförklaring går att finna i forskningen som betonat hur individers socioekonomiska status påverkar deras benägenhet att rösta (Verba et al. 1995; Leighley 2001; Ramakrishnan 2005).

När det gäller migranter har forskningen också visat att de ofta tillämpar sin tidigare politiska kunskap till den nya politiska kontexten (Black et al. 1987). Därmed kan skillnaderna i Råslätt och Österängen (tabell 3 om hur födelselandet påverkar individers valdeltagande) möjligtvis delvis förklaras med att bo i en autokrati, ofta med riggade val och utbredd korruption, kan skapa negativa erfarenheter som migranten bär med sig till det nya landet (Merelo 2017). Om man däremot är född i ett demokratiskt land, eller migrerat till ett demokratiskt land i ung ålder så påverkar det ofta positivt ens syn på demokrati och deltagande (Li and Jones 2020; Jones-Correa 2001; Highton and Burris 2002; Bass & Casper 2001). Utöver hur länge man bott i ett demokratiskt land är också integrationsprocessen och språkkunskaperna viktiga (Wong 2000; Cho 1999; Bäck & Soininen 1998).

Men hur mycket går det att påverka valdeltagandet om individen har utsatts för sådan negativ socialisering i hemlandet? Personer med invandrarbakgrund som bor i rika stadsdelar är mer benägna att rösta än de som bor i fattiga områden, vilket ger visst stöd för hypotesen om kontextuella effekter på politiskt deltagande. Ändå menar Erikson att en individs uppväxt påverkar hennes eller hans beteende mera än bostadsort (Eriksson, 2007. ss, 224–228). Jöst (2021) argumenterar dessutom att socioekonomiskt utsatta individer inte bara mer sällan bär på normer om demokratiskt deltagande utan också mer sällan träffar andra som röstar. Detta minskar chansen att nya normer och beteenden sprider sig utifrån, till exempel från mer välbärgade valdistrikt där valdeltagandet ofta är större. Detta kan försvåra integrationsprocessen generellt och försök att öka valdeltagandet i synnerhet.

Sociala normer har dock en stor effekt på socioekonomiskt utsatta, vilket skapar en möjlighet till positiv socialisering. En synnerligen relevant slutsats från Jösts (2021) studie visar nämligen att de socioekonomiskt utsattas benägenhet att rösta ökar om de tror att deras grannar röstar. På samma sätt kan framstående individer i området påverka de boendes beteende mera än utomstående. Detta understryker vikten av att till exempel politiska partier har representanter och kandidater som själva bor i området. Till exempel i Norge har lokala kandidater haft en positiv effekt på valdeltagandet (Bergh and Bjørklund 2011). Den generella slutsatsen är att det går att sprida normer om valdeltagande och påverka människors beteende.

Lösningen ligger dock inte enbart hos strategier som på olika sätt uppmuntrar individer att rösta eftersom flera strukturella problem, så som diskriminering, kan påverka viljan att delta i val. Även om forskning i den amerikanska kontexten har antytt att erfarenheter av diskriminering kan öka politiskt deltagande för att rätta till felet (Sanchez 2006; Masuoka 2006; Ramírez 2007), har både svensk och dansk forskning visat att effekten i den nordiska kontexten kan vara den motsatta så att

man i stället vill ta avstånd från det politiska systemet (Dahlstedt & Hertzberg 2007; Simonsen 2020). Vad dessa motsatta effekter beror på är oklart men det är viktigt att angripa problemet med lågt valdeltagande på alla nivåer. Politiskt deltagande i Sverige återspeglar nämligen, i alla fall delvis, en utestängande praxis som sedan länge är väldokumenterad på till exempel bostads- och arbetsmarknaden (Dahlstedt & Hertzberg 2007). Problemet är inte nytt och väntar fortfarande på en lösning. Redan för två decennier sedan påpekade statens offentliga utredning *Demokrati på svenska? Om strukturell diskriminering och politiskt deltagande* (Dahlstedt & Hertzberg 2005: 5) att "det politiska systemet har misslyckats med att garantera reella möjligheter för personer med invandrabakgrund att delta i det etablerade politiska systemet på lika villkor".

3. Arbetet med att försöka öka valdeltagandet 2022

Flera kommuner har arbetat med att försöka öka valdeltagandet, oftast genom olika slags informationskampanjer. Men som Madestam (2020) skriver i sin rapport för Botkyrka kommun, "utifrån ett vetenskapligt perspektiv är det ytterst svårt att dra slutsatser om huruvida insatser i sig är bidragande eller ej till att valdeltagandet förändras". En viktig anledning till detta är problemet med att bevisa kausalitet i en komplex social verklighet med många och föränderliga variabler.

I vissa kommuner där man tidigare vidtagit åtgärder har valdeltagandet ökat. Till exempel i Malmö rekryterade man inför valet 2018 över hundra demokratiambassadörer för områden där valdeltagandet varit lågt. "Flera av ambassadörerna var engagerade i de föreningar som bidrog till insatsen, föreningarna bistod även i att utbilda ambassadörerna till uppdraget, med stöd av Valmyndigheten och Sveriges Kvinnolobby" (Madestam 2020). Utöver satsningen på ambassadörer arrangerades två demokratifestivaler: Maledalen, vilken är Malmös egen politikervecka i Rosengård, och en festlig valvaka på själva valdagen. Dessa insatser riktades främst mot första- och andragångsväljare i områden med lågt valdeltagande och en socioekonomisk karaktär som påminner om Österängen och Råslätt i Jönköping.

Medan valdeltagande ökade i Malmö 2018, sjönk den i Södertälje kommun trots likande insatser. I Södertälje hade kommunen anställt 40 valinformatörer som "rörde sig i många olika delar av kommunen, men särskilt i de områden där valdeltagandet vanligtvis är lågt" (Madestam 2020). Kommunen anordnade också flera politiska debatter med partier i kommunfullmäktige i stadsdelar med lågt valdeltagande. Båda kommunerna hade demokratiambassadörer eller valinformatörer för att öka valdeltagandet och dessutom arrangerade evenemang där politiska partier var närvarande i områden med lågt valdeltagande. Detta betyder inte att åtgärder inte har något kausalt samband med valdeltagande, men variabler som måste tas hänsyn till är många och i avsaknad av en experimentell forskningsdesign med en kontrollgrupp är det svårt att dra säkra slutsatser.

Följande kartläggning av arbetet med att försöka öka valdeltagandet i Jönköping inför valet 2022 bygger bland annat på intervjuer med Hristo Uygul (tidigare verksamhetsutvecklare på Arbetarnas bildningsförbund som arbetade med projektet VALET ÄR DITT!), Hugo Ranerås (demokratiutvecklare på kultur- och fritidsförvaltningen), och Ahmed Abadir (valarbetare, socialpedagog och eldsjelen i Österängen som utsågs till Månadens Jönköpingsbo 2024).

a. Inför valet 2022

Arbetet med att försöka öka valdeltagandet i socioekonomiskt utsatta områden är inget nytt i Jönköping. Speciellt civilsamhället har varit engagerad i frågan. Inför valet 2006 arbetade till exempel Irena Hanzek, tidigare rektor på Stadsgårdsskolan i Råslätt, med frågan tillsammans med Tesfay Haregot, ordförande för Råslättsrådet som är en paraplyorganisation för olika föreningar på Råslätt och fungerar som en plattform där föreningar, invånare, och representanter för kommunen kan mötas för att diskutera frågor som rör området. Metoden för att öka valdeltagandet var att "locka till sig röstberättigade vuxna via deras barn" (SR 2006). Fyra år senare, 2010, drev Råslätts Sportklubb, med ekonomiskt stöd från allmänna arvsfonden, ett nytt projekt. Metoden var denna gång i stället att "unga ska få fler unga att rösta" (SR 2010). Och 2014 inleddes kampanjen "Valet är ditt!" som bestod av möten i Stadsgården på Råslätt som gav invånarna möjlighet att diskutera

aktuella frågor med politiker, fika och prova på att rösta. Arrangörerna var Jönköpings kommun, Europa Direkt Jönköpings Län, Sensus studieförbund och Jönköpings Ungdomsråd (SVT 2014).

Även inför valet 2022 arbetade man på olika sätt för att öka väljarmobilisering i Jönköping. Till exempel, kultur- och fritidsförvaltningen arrangerade debatter på biblioteken. Men även andra aktörer var involverade. För att öka valdeltagandet i Österängen drev Hristo Uygul, verksamhetsutvecklare på Arbetarnas bildningsförbund (ABF), tillsammans med Josefin Sers, projektet "VALET ÄR DITT! Österängen 2022". Projektet finansierades av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) via Birkagårdens Folkets Hus. Projektet innebar, förutom att dela ut informationsblad, omfattande dörknackning i praktiskt taget alla lägenheter i Österängen för att genom personliga möten förmedla vikten av att rösta i valet. De som öppnade dörren fick ett informationsblad med information om valet och möjlighet att diskutera ämnet. De som inte öppnade dörren eller inte var hemma fick ändå ett informationsblad i brevlådan. Man stod också ofta i Österängens centrum för att dela ut flygblad och samtala med boende i området. Utöver dessa kontakter tog man också kontakt med alla föreningar i Österängen, inklusive moskén och kyrkan. Man arrangerade också workshops för att visa hur valdeltagandet går till i praktiken. I projektet ingick även debatter med politiker från alla partier som var representerade i kommunfullmäktige. Under Österängsdagen 27 augusti hölls en debatt utomhus med temat "barn och unga" där man tillsammans med Rädda Barnen och Österängsskolan bjöd upp barn på scenen för att fråga ut politiker om frågor som var viktiga för barn i Österängen. Två andra debatter, med teman "klimatet" och "integration", hölls inomhus på Birkagårdens Folkets Hus och då fick människor ställa sina frågor till politiker via en moderator. Projektet hade dock stora utmaningar på grund av pandemin vilket försvårade de sociala kontakterna.

b. Efter valet 2022

Efter att valdeltagandet sjunkit 2022 introducerade man nya sätt att mobilisera röstberättigade i Jönköping och speciellt i områden där valdeltagandet var särskilt lågt. Hugo Ranerås som är demokratiutvecklare på kultur- och fritidsförvaltningen berättade att "inom kommunförvaltningens samverkan har man uttryckt oro kring valdeltagande på många håll. Den politiska nivån har också uttryckt att kommunen måste jobba mer med demokratin, medborgardialoger, med olika sätt att engagera". Ranerås sade att efter valet tog till exempel kultur- och fritidsförvaltningens ledning initiativ till att försöka öka väljarmobilisering. Kultur- och fritidsförvaltningen har inte något formellt uppdrag att arbeta med frågan, men "vi fungerar som en kommun ganska organiskt när det gäller den här sortens frågor". Kultur- och fritidsförvaltningen har dessutom en viktig roll under valåret eftersom bibliotek används för förtidsröstning och även andra lokaler används för olika evenemang. Ranerås har dessutom skrivit en handlingsplan för demokratiarbete baserat på en utvärdering, med förslag på åtgärder, till exempel intern kompetensutveckling i demokratifrågor och bidrag till fritidsgårdsverksamhet. Ranerås berättade att inför EU-valet 2024 internutbildade man personalen kring valarbetet, allmän EU kunskap, samt hur man kan prata med allmänheten om valet och vikten av att rösta. All fritidspersonal fick även jackor med texten "Rösta i valet". Enligt Ranerås upplevde många medarbetare att detta bidrog till flera samtal med allmänheten om valet.

Man anordnade också på biblioteken diskussioner där politiker och representanter för olika organisationer deltog kring olika teman. På stadsbiblioteket var temat "klimatet", i Österängen var

temat "jobben" och i Råslätt var temat "freden". Syftet var också att ha samtal med människor i publiken. På områdesdagar, stadsfestivalen och på internet arrangerade man frågetävlingar där deltagarna kunde svara på frågor om EU och vinna små pris. Vid olika evenemang visade man upp QR-koder med en länk till valkompassen som hjälper väljarna att få information om hur politiska partier matchar ens åsikter i olika sakfrågor. Deltagarna kunde även vara med i ett lotteri och vinna ett gosedjur.

Hristo Uygul berättade att projektet VALET ÄR DITT! Österängen 2022 gick vidare i form av Österängen Talks som anordnats sedan 2023 två till tre gånger per termin på Birkagårdens Folkets Hus. Inom projektet har man bjudit in invånare, tjänstemän, politiker och representanter från civilsamhället till rundabordssamtal. Ett viktigt syfte med projektet är att visa att man kan samtala om viktiga ämnen även när det är långt till nästa val. På Österängen Talks skapar man bikauebord med ca. 10 personer och en bordsvärd. De deltagande politikerna delas in så att alla politiker inte är vid ett och samma bord. Syftet är inte att ställa politiker till svars, utan att skapa en dialog. I direktkontakt med politikerna styr deltagarna själva samtalet vid varje bord. Enligt Hristo Uygul har det ibland varit ca. 100 personer som deltagit.

Enligt Birkagårdens Folkets Hus hemsida ville man med dessa samtal att

medborgare och politiker skulle börja prata mellan valen och att medborgarna skulle hållas informerade om vad som händer i kommunen. Vi ville skapa en direkt dialog mellan valen och vi ville även mobilisera de boende, gamla som unga. Vi krokade därmed arm med fritidsgården och bjöd in deras ungdomar för att delta i dialogerna och även SUP koordinator från kommunen blev inkopplad. Under hösten 2024 har även studieförbundet NBV, Föräldrar Tillsammans 2.0 samt IOGT-NTO Hand Till Hand tillkommit. (Birkagårdens Folkets Hus 2024)

Inför EU-valet 2024 ställde man upp en förtidsröstningsstation i gallerian i Österängens centrum för att göra det lättare att förtidsrösta. Ahmed Abadir, som arbetade med att ta emot förtidsröster i Österängen centrum sade att "Vi satt i biblioteket förra gången, det var inte lika synligt. Det gör en extremt stor skillnad att vi står här" (Jönköpings-Posten 2024). Inför valet kunde man se en ökning i förtidsröstning, vilket tyder på att en central placering på platser där människor rör sig mycket samt röstmottagare som är flerspråkiga kan öka valdeltagandet. Medan valdeltagandet minskade i Sverige och Jönköping ökade det i det östra valdistriktet i Österängen med 1,5 % jämfört med EU-valet 2019. I det västra distriktet var ökningen 2,8 %. Den ökade synligheten av platsen för förtidsröstning kan rimligtvis ha bidragit till detta (SVT 2024) och nämns av flera respondenter i denna rapport, även om också andra okända variabler kan ha spelat in.

Hristo Uygul berättade att arbetet med att öka demokratiskt deltagande har varit en flerstegsprocess. Även om en person har blivit övertygat om vikten av att rösta och fått kunskap om hur man röstar, har han eller hon inte alltid haft tillräcklig kunskap för att avgöra vem man vill rösta på, vilket har ibland varit ett sista hinder till att använda sin rösträtt. Förutom att kommunen har visat upp länkar till valkompassen vid olika evenemang sade Hristo Uygul att han har i sådana situationer också visat upp kampanjblad för samtliga politiska partier för att ge information om vad olika partier står för. Han menade också att under sitt arbete med att främja demokratiskt deltagande i Österängen träffade han många människor som inte var svenska medborgare men inte visste att de ändå hade rätt att rösta i kommun- och regionvalet. Utöver dessa kunskapsbrister kan avsaknaden av stora lägenheter i Österängen och efterföljande social rörlighet också ha varit ett strukturellt problem som minskat valdeltagandet. Om ett bostadsområde saknar större

lägenheter måste familjer som växer planera att flytta till andra områden. Hristo Uygul förklarade att om man blir mera upptagen med att lösa sådana praktiska problem med ens boende så kan det i vissa fall leda till minskat intresse för valdeltagande.

Utöver de ovannämnda åtgärderna för att försöka mobilisera röstberättigade har kommunen också bedrivit kommundelsutveckling. Stadsbyggnadskontoret tar beslut om projektområden, bildar utvecklingsgrupper, samlar in information i projektområden och tar fram en handlingsplan. Som en del av informationshämtningen kan de boende få möjlighet att lämna in förslag på förbättringar i ett område, till exempel nya ytor för aktivitet, trygg belysning eller upprustning av en park. Sedan kan de rösta på de förslag som bedöms vara möjliga att genomföra. Även stadsdelarna Österängen och Råslätt kan bli berörda av sådana utvecklingsprojekt som en del av stadsdelsutveckling (Jönköpings kommun 2024).

Sedan 2006 ger Sveriges Kommuner och Regioner också stöd till kommuner och regioner i deras arbete med medborgardialoger i syfte att förstärka den representativa demokratin (Sveriges Kommuner och Regioner 2024). Inom ramen för detta arbete ingår Jönköpings kommun i ett nätverk för medborgardialog, där bland annat Hugo Ranerås deltar, med ett fokus på arbetet i de prioriterade områdena.

4. Att studera och förstå valdeltagande

När man designar metoder för ökad väljarmobilisering är det viktigt att utgå från evidensbaserad kunskap om varför röstberättigade antingen röstar eller väljer att avstå från att rösta. Även om det är svårt att genomföra en studie som klart och tydligt visar effekten av olika åtgärder för att öka väljarmobilisering, är det möjligt att designa möjliga åtgärder med hjälp av empirisk kunskap som bygger på till exempel intervjuer om varför många röstberättigade inte använt sin rösträtt och vad som skulle få dem att rösta i framtida val. För denna valanalys intervjuades totalt 30 personer som varit röstberättigade under valet 2022, 16 i Österängen och 14 i Råslätt. De flesta respondenterna tillfrågades i Österängens centrum och i Råslätts centrum om de ville svara på frågor om valdeltagande. Några kontaktades också genom personliga kontakter för att skapa variation i urvalet. De som ville vara med i undersökningen fick tre frågor. Den första var om hon eller han röstade i valet 2022. De som svarade ja fick en följdfråga om varför de hade röstat, och de som svarade nej fick en följdfråga om varför de inte hade röstat. Till sist frågades alla om hur man skulle kunna förbättra valdeltagandet. Hälften av respondenterna var kvinnor och hälften var män. Åldern bland de intervjuade varierade från 20 till 65 år. 15 hade röstat och 15 hade inte röstat i valet 2022. Urvalsproceduren, där alla invånare i Österängen och Råslätt inte hade samma chans att bli intervjuade, garanterar inte att urvalet är representativt för Österängen eller Råslätt. Syftet med denna begränsade undersökning är dock inte att generalisera resultaten och dra slutsatser om hur ofta olika skäl till att avstå från att rösta förekommer bland invånarna. Syftet är i stället att kartlägga olika skäl till att man inte röstat (analytiska jämförelser görs även med olika skäl till att man har röstat) samt kartlägga förslag på hur man skulle kunna öka valdeltagandet.

a. Social sammanhållning och valdeltagande

För att lägga den teoretiska grunden för analysen av intervjuavaren som presenteras i nästa avsnitt introduceras först begreppet social sammanhållning eftersom det förekommer ofta i intervjuavaren, både direkt och indirekt. Kearns och Forrest (2000) menar att i ett samhälle som kännetecknas av social sammanhållning, med vilken de åsyftar en miljö där människor delar samma värderingar och moraliska principer som vägleder dem mot gemensamma mål, är det mer sannolikt att individer aktivt deltar i politiska institutioner, till exempel röstar i val.

Hur begreppet "social sammanhållning" definieras varierar dock ofta mellan olika forskare. En viktig skillnad mellan dessa definitioner handlar om deras omfattning. Medan vissa tolkar social sammanhållning mer snävt som synonymt med solidaritet och tillit, har andra breddat definitionen till att omfatta begrepp som inkludering, socialt kapital och ekonomiska relationer (Chan et al. 2006). Detta har lett till inte bara olika betoningar på de ekonomiska dimensionerna av social sammanhållning utan också till olika antaganden om hur mycket inkludering och mångfald social sammanhållning kan eller bör innebära.

Dessa skillnader gör det svårt att på ett enhetligt sätt analysera effekterna av social sammanhållning på politiskt deltagande, till exempel benägenheten att rösta i val. De flesta definitioner av social sammanhållning betonar dock "en känsla av tillhörighet" (Beauvais och Jenson 2002) "som gör det möjligt för människor att känna att de är engagerade i ett gemensamt företag, står inför gemensamma utmaningar och att de är medlemmar i samma samhälle" (Maxwell 1996).

Begreppet social sammanhållning har starka rötter inom sociologi och statsvetenskap. Medan tidiga liberaler som Adam Smith ansåg att samhällsordningen uppstår naturligt genom att individerna strävar efter sina egna intressen, hävdade den franske sociologen Emile Durkheim i stället att samhället upprätthålls av gemensamma värderingar och solidaritet. Durkheim betonade vikten av samarbete och kollektivt handlande framför individuella intressen samt förordade en lyhörd demokrati för att skapa social sammanhållning. Från detta perspektiv är social sammanhållning en egenskap hos samhället som visar det ömsesidiga beroendet mellan individerna (Durkheim 1897).

Mycket av tidig forskning om social sammanhållning försökte använda objektiva mått på social sammanhållning i ett samhälle, till exempel antalet personer som är engagerade i civilsamhället, men bortsåg från människors uppfattningar om sammanhållningen. Därför har senare forskare fokuserat mera på begreppet upplevd sammanhållning inom olika grupper. Till exempel, Bollen och Hoyle (1990) argumenterade att upplevd sammanhållning består av en känsla av tillhörighet och en känsla av moral. Upplevd sammanhållning är synnerligen viktig för studiet av valdeltagande eftersom individers egna uppfattningar kan antas ha en stor inverkan på deras motiv och beteende. Studier har också inkluderat försök att utveckla sätt att stärka den sociala sammanhållningen och motverka polarisering. Till exempel, Schiefer och Van Der Noll (2016) noterar att när den sociala utslagningen av vissa minoritetsgrupper ökar är det nödvändigt att vidareutveckla integrationspolitiken för att undvika gruppkonflikter i samhället.

Betydelsen av Putnams (2000) bok *Bowling Alone*, kan inte överskattas i detta sammanhang. Putnam betonade att när människor är sammankopplade genom olika sociala aktiviteter och samhällsengagemang så ökar inte bara välbefinnandet och tilliten i samhället utan också demokratis livskraft. Han hävdade dock att antalet medlemmar i traditionella medborgarorganisationer hade minskat, vilket stödde hans tes om att även det sociala kapitalet i USA hade minskat. Putnam (2007) hävdade också att med den växande etniska mångfalden i samhällen försvagas det sociala samspelet mellan människor. De blir mindre tillitsfulla mot andra och de är också mindre benägna att delta i samhällsaktiviteter som inte bara är ett uttryck för social sammanhållning utan också främjar social sammanhållning. Det finns alltså en risk att hamna i en negativ cirkel av social isolering som leder till ytterligare social isolering, som kan även påverka intresset för valdeltagande negativt.

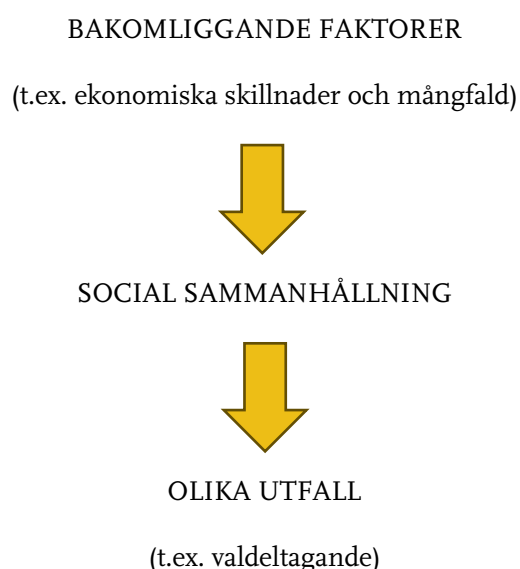
Forskningen har dock sett etnisk mångfald som en faktor som kan påverka social sammanhållning inte bara negativt utan också positivt. Om mångfalden leder till större utanförskap så kan den göra människor mindre benägna att rösta, men den kan också leda till motsatta effekter till exempel genom att öka social kreativitet som främjar social sammanhållning. Politiska beslut kan också mildra de potentiellt negativa konsekvenserna av etnisk mångfald och främja de positiva (Beauvais och Jensen 2002).

Andra forskare som Vergolini (2011) har senare kompletterat Putnams forskning genom att undersöka hur även ekonomiska skillnader påverkar den sociala sammanhållningen. Hans statistiska analys tyder på att välfärdsstaten är relevant i detta sammanhang eftersom den kan mildra det negativa förhållandet mellan ekonomisk ojämlikhet och social sammanhållning (Vergolini 2011). Även internationella organisationer har betonat vikten av ekonomiska förhållandenas komplexa orsakssamband med andra variabler så som social sammanhållning och demokratis livskraft. Till exempel, Internationella valutafonden (IMF) menar att bristande social sammanhållning, politisk polarisering och dålig ekonomisk tillväxt hänger ihop: "Överdriven

ojämlikhet kan urholka den sociala sammanhållningen, leda till politisk polarisering och lägre ekonomisk tillväxt” (IMF 2024).

Även EU har betonad vikten av social sammanhållning för det gemensamma politiska projektet. Europeiska rådet definierar social sammanhållning som ”ett samhälles förmåga att säkerställa välbefinnande för alla sina medlemmar, minimera skillnader och undvika marginalisering” (Europarådet 2024). Europeiska kommittén för social sammanhållning (CCS), som är en mellanstatlig kommitté inom Europeiska rådet, arbetar specifikt med frågor kring social sammanhållning. Den bedriver verksamhet som syftar till att bygga inkluderande samhällen och kopplar samman social sammanhållning med sociala rättigheter, särskilt de som garanteras av den europeiska sociala stadgan. CCS försöker främja social sammanhållning och stärka de sociala rättigheterna genom att utarbeta rekommendationer till Europeiska rådets ministerkommitté i frågor som rör sociala rättigheter och social sammanhållning. När man arbetar med frågor som berör social sammanhållning och speciellt dess relation till demokratiskt deltagande är det dock viktigt att komma ihåg att orsakssambanden ofta är komplexa. Nedanstående figur försöker med en någorlunda förenklad modell illustrera vad som kan påverka vad.

Figur 3, Kausalitet och social sammanhållning

5. Kartläggning av olika skäl till att inte rösta

Detta avsnitt bygger på intervjuer som kartlägger olika skäl till att många röstberättigade i Råslätt och Österängen inte valde att använda sin rösträtt 2022. Även personer som hade röstat i dessa två områden intervjuades för analytiska jämförelser. Sammanfattningsvis utmynnade respondenternas svar i sju olika teman kring varför man inte röstar:

1. Avsaknad av demokratisk tradition.
2. Varför ska man rösta om man har det relativt bra och resultatet ändå är förutbestämt?
3. Avsaknad av förtroende för politiken på grund av ekonomisk utsatthet.
4. Avsaknad av förtroende för politiken och samhället på grund av personliga erfarenheter, påverkanskampanjer och religion.
5. Medborgare är mer aktiva i enfrågerörelser.
6. Det finns mer förtroende för lokalsamhället.
7. Okunskap och avsaknad av information.

Dessa teman diskuteras nedan i förhållande till tidigare forskning.

a. Avsaknad av demokratisk tradition

Några klassiska studier av valdeltagande (Lazarsfeld, Berelson & Gaudet 1944; Berelson, Lazarsfeld & McPhee 1954;) förklarade individers beteende som en produkt av gruppstillhörigheter som ofta hade med religion, etnicitet och ockupation att göra, samtidigt som gruptrycket inom dessa grupper bidrog till enhetliga beteendemönster. Även avsaknaden av en demokratisk tradition, bestående av normer och vanor hos en grupp röstberättigade, kan påverka viljan att rösta negativt (Galais & Blais 2016). Ingen av de intervjuade som avstått från att rösta i valet 2022 sade att skälet var att de saknade en demokratisk tradition. Men några respondenter som röstade i valet sade att ett viktigt skäl till att andra inte röstar är att Österängen och Råslätt saknar en demokratisk tradition. Till exempel respondent 1, som hade röstat, betonade det finns skillnader mellan olika områden inom kommunen:

Du behöver aldrig åka till Tenhult, Lekeryd, Barnarp och säga att nu får ni gå och rösta för att dom är födda med det här. Men för en ny svensk att komma hit och ta dom här traditionerna, det är inte självklart. Du kan inte bara säga gå och rösta, det är rätt. Det kommer dom inte att göra. (Respondent 1, hade röstat)

Respondent 3, som hade röstat, sade också att "det är en vanesak. Svenskarna är vana att rösta, men det är inte alltid så här". Även om många respondenter också gjorde nyttokalkyler för att räkna ut om det lönar sig att rösta (se nedanstående tema), kan extra insatser för att förstärka normer öka demokratiskt deltagande i områden där den demokratiska traditionen är relativt svag. Som det tredje temat nedan, "Avsaknad av förtroende för politiken på grund av ekonomisk utsatthet", visar så trodde många respondenter att deras situation inte skulle förbättras av valdeltagande. Men de som känner att de styrs av normer om demokratiskt deltagande är mindre benägna att kalkylera om det lönar sig att rösta (Blais, Young & Lapp 2000).

b. Varför ska man rösta om man har det relativt bra och resultatet ändå är förutbestämt?

Ett annat intressant fenomen är att människor med rötter i andra länder kan uppleva att de ändå ofta har ett relativt bra liv i Sverige, i alla fall jämfört med många andra länder med fattigdom och krig. Till exempel respondent 9, som hade röstat, sade att han kände flera sådana människor:

Det finns dom som väljer apati. Det finns många som blir uppgivna. Men det kan delvis handla om att relativt sett har vi det hyffsat i Sverige. Vi måste inte starta en revolution här för att man står utan mat, utan saker och ting är på en viss nivå. (Respondent 9, hade röstat)

När detta kombineras med att man har låga förväntningar på politiken försvagas det rationella intresset för att rösta. Teorin om rationella val (rational choice) fokuserar på den förväntade kostnaden och nyttan som att rösta har för individen. En individ förväntas bestämma sig för att rösta om den förväntade nyttan av att rösta överstiger kostnaderna (Downs 1957; Tullock 1968). Senare forskning har också argumenterat att kostnaden inte handlar om att ta sig till valurnorna utan främst om att informera sig om vem man borde rösta på (Milner 2001). Modellen inte är helt oproblematiskt (François & Gergaud 2019) och många menar att de flesta människor röstar av vana och utifrån normer och värderingar. Därmed är det möjligt att teorin om rationella val i stället förklarar hur man röstar (Becker 2023). Det är också möjligt att argumenterat att man ser uppfyllandet av en samhällsplikt, genom att rösta, som en nytta (Riker & Ordeshook 1968).

Trots detta var teorin om rationella val synlig i många respondenters svar när det gäller förklaringar till att inte rösta. En nyckelvariabel var låga förväntningar på politiker. Dessa låga förväntningar har inte alltid skapats i Sverige, vilket anknyter till den tidigare nämnda avsaknaden av en demokratisk tradition. Ibland har de skapats av erfarenheter av politiker och politiska processer i andra länder, till exempel där valresultaten kan vara riggade: "Många tror att valet är förutbestämt. Det är som i hemlandet. Det hjälper inte hur jag än röstar, om det är rött eller blått eller vad som helst" (Respondent 15, hade inte röstat). Även tidigare forskning har visat att om människor uppfattar det politiska styret som partiskt och korrupt är de mindre benägna att rösta (Sundström & Stockemer 2013).

Även den yngre generationen som är född i Sverige, oavsett om man har invandrade föräldrar eller inte, har ofta låga förväntningar som skapar uppfattningar om att det inte lönar sig att rösta. De kanske inte tror att valresultatet är riggat men de kan tro att hur man röstar inte påverkar den faktiska politiken: "100 procent jag har inte röstat. Det spelar ingen roll vad vi säger" (Respondent 10, hade inte röstat). "Nej, det hjälper inte. Det känns att politiker gör som de vill" (Respondent 11, hade inte röstat). Ibland byggde de låga förväntningarna på politiken på att man inte hade sett några förbättringar även när man röstat, vilket borde leda till minskad vilja att rösta enligt teorin om rationella val. Till exempel respondent 6, som hade röstat, ifrågasatte sitt eget deltagande i val: "Varför ska vi rösta? Ingen politiker tänker på oss eller gör något för oss".

Detta betydde inte att man inte tänker på politiken. Några av dem som avstod från att rösta gestaltade sitt beteende som en medveten politisk protest. Som respondent 13 förklarade: "Jag tänker på politiken men jag vill inte delta". Respondent 2, som hade röstat, försökte vidare förklara detta beteende. Han trodde att de som är födda i Sverige har olika sätt att kanalisera sitt missnöje med politiker och de äldre politiska partierna medan att inte rösta kan vara en medveten protest för många invandrare:

Många etniska svenskar som är missnöjda med det politiska systemet röstar på Sverigedemokraterna som en protest. Men invandrarna har inte samma alternativ. Visst finns det några som röstar på Sverigedemokraterna men oftast att inte rösta är det enda alternativet man har. (Respondent 2, hade röstat)

Andra använde alternativa missnöjessignaler. Respondent 17, som hade röstat, tänkte att rösta blankt är bättre än att inte rösta alls eftersom det är en kraftig signal till politikerna om att de inte upplevs vara tillräckligt närvarande för att skapa social sammanhållning och förtroende: "Tänk dig om tio procent hade röstat blankt. Hur skulle dom säga? Då kommer dom att vakna. Jag menar, varför går dom och röstar blankt? Politiker måste synas oftare". Respondent 24 sade i stället att han hade röstat på partiet Nyans som en proteströst mot de mera etablerade partierna: "De har inte gjort något för oss. Varför ska jag rösta på dem? Man måste ge andra chansen att göra något".

Politiskt förtroende handlar om tron på att politiska aktörer och institutioner kommer att se till medborgarnas intressen när det gäller att fatta politiska beslut (Newton 2007). Att öka förtroendet för politiken är viktigt av många olika anledningar, bland annat eftersom det brukar öka valdeltagandet. De som misstror politikerna är helt enkelt ofta mindre motiverade att rösta. Men att på olika sätt öka valdeltagandet, även när många röstberättigade saknar förtroende, kan skapa en positiv spiral eftersom själva deltagandet kan bidra till politiskt förtroende (Hooghe 2018).

c. Avsaknad av förtroende för politiken på grund av ekonomisk utsatthet

Även om några röstberättigade kände att det inte lönade sig att rösta ansåg andra att just på grund av att det finns problem så måste man rösta. Även respondent 7, som inte hade röstat, menade att "Det blir bättre när man röstar. Det finns problem som inflationen och man måste påverka. Men jag hann inte". Men dessa positiva röster om att kunna påverka var en liten minoritet bland de intervjuade.

Flera respondenter som inte hade röstat uttryckte en känsla av apati orsakad av ekonomisk utsatthet. Till exempel respondent 30 sade att "Jag har inte haft jobb på många år. Det blir inte bättre om jag röstar". På liknande sätt klagade respondent 11 att politiker inte har lyckats göra livet bättre för de boende i området:

Jag förstår att det inte är lätt att vara politiker. Men dom måste förstå att vi inte har det bra. Det är mycket fattiga och problem här. Dom gör inte så mycket. Bara mycket snack. Dom måste förstå att vi inte röstar då. Om någon kan bevisa att dom kan göra det bättre så röstar jag. Men jag tror inte på dom nu. (Respondent 11, hade inte röstat)

Ofta uttrycktes denna ekonomiska utsatthet som relativ deprivation. Relativ deprivation är en individs uppfattning att mängden av en önskad resurs som man har (t.ex. inkomst, inflytande eller social status) är mindre än hos någon som man jämför sig själv med (Stouffer 1949). Det är möjligt att skilja mellan egoistisk relativ deprivation, dvs. den upplevda skillnaden mellan en individs egen position och jämförelsestandarden, och fraternalistisk relativ deprivation, dvs. den upplevda skillnaden mellan vad personens sociala grupp (t.ex. boende i Råslätt eller Österängen) har och någon annan social grupp.

Respondenterna gav främst uttryck för fraternalistisk deprivation när de förklarade varför de inte röstade: "Nej, jag röstade inte. Vi har det inte lika bra här i Råslätt, det är mycket fattigdom du vet. Politikerna bor någon annanstans där dom har det mycket bättre. Jag tror inte att de bryr sig om oss så mycket" (Respondent 19). Därmed är upplevelser av relativ deprivation ofta ett normativt uttryck för den dåliga sociala sammanhållningen i samhället. Dessutom kan den förklara människors agerande. Relativ deprivation, även om den orsakats av alienation, känslor av maktlöshet och utanförskap, kan till exempel göra vissa individer benägna att delta i sociala rörelser som utmanar etablerade politiska partier (Lüders et al. 2021). Men när relativ deprivation kombineras med en avsaknad av tro på politiken så betyder viljan att vara socialt aktiv inte att valdeltagandet ökar. Som respondent 25, som inte hade röstat, sade, "Många är aktiva här i Råslätt. De händer grejer, men jag tror inte att många röstar. Kanske är det för att man typ känner att vi inte kan påverka så mycket, i alla fall utanför Råslätt". Därmed kan relativ deprivation minska valdeltagandet genom att bidra till minskad social sammanhållning.

Ett annat problem som minskar förtroendet för politiken är att många människor anser att det är svårt för politiska partier att representera väljare. Till exempel respondent 13, som inte hade röstat, sade att hon inte känner sig representerad av politiska partier:

Anledning till att jag inte röstar är att jag inte känner att de röster jag lägger i det här politiska system spelar någon roll. Det känns som en enkelriktad relation, att varje fyra år måste man gå dit och rösta utan uppföljning. Jag känner att det kunde finnas flera sätt att involvera människor i politiken, mer än att bara be människor att gå och rösta en dag. Du deltar inte riktigt i sådana här saker. Det är inte ett system där jag känner mig representerad, även om politiska partier försöker inkludera flera människor. Jag känner att det bara är en fasad, du vet, en ytlig vision av saker och ting. "Vi har människor som har denna härkomst, vi har människor som har denna sexuell läggning". Det är mer som en reklam. Det ser ut som reklam i stället för något som berör människors liv. (Respondent 13, hade inte röstat)

Respondent 26, som inte hade röstat, menade också att när politiken är ett jobb så bidrar det inte till ökat förtroende för politikerna och minskar den sociala sammanhållningen. I stället skapar det större uppfattade skiljelinjer mellan politiker och de som är arbetslösa eller kämpar på något annat sätt i livet:

Det finns två saker. Det är själva systemet som inte hjälper med att göra så att man får förtroende. Och sedan är det individerna. Men jag tror att många av dom försöker vara bra människor som individer. Och jag tror att man har i Sverige bra etik, och om du använder pengar som inte är dina så får du sparken. Men det här systemet tillåter människor att jobba som politiker. Politiken borde inte vara ett jobb. Du borde fortfarande vara på ditt riktiga jobb. Att betala människor för att vara politiker hela livet och inte vara inkluderad i det här livet, för mig är det här riktigt konstigt. Till exempel när dom fattar beslut om studenternas liv, och några av dom har aldrig upplevt det hårda studentlivet. Några av dom har haft ett lätt liv, inte haft tuffa jobb, inte misslyckats och inte haft pengar för att få något och kunna gå till skolan. Det är svårt att lita på sådana människor. (Respondent 26, hade inte röstat)

I ett samhälle där de politiska frågorna ofta är komplexa och tidskrävande är det svårt att ha alla politiska uppdrag som fritidssysslor. Men politikernas bakgrund påverkar förtroendet.

d. Avsaknad av förtroende för politiken och samhället på grund av personliga erfarenheter, påverkanskampanjer och religion

Respondent 4, som hade röstat i valet, menade att negativa erfarenheter av invandring och mottagande kan bidra till ett lågt förtroende för samhället. Speciellt de långa väntetiderna för uppehållstillstånd, efter att antalet asylsökande ökade mycket 2015, kan ha haft en negativ effekt och därmed också viljan att rösta: "Det finns många litet äldre personer som hade en lång migrationsprocess, och det påverkade [tilliten] också negativt".

Han menade vidare att många yngre i socioekonomiskt utsatta områden ser samhället som mycket polariserat och har litet förtroende för politiken som ofta uppfattas som elitistisk. Han menade också att dessa uppfattningar förstärks av sociala medier: "Det är ett mer delat samhälle i dag, och där tror jag att förtroendet för demokratin är litet av en sådan sak. Det finns ganska många som ifrågasätter om det vi har är legitimt. Det pågår och förstärks i sociala medier och vardagsdiskussioner".

Att sociala medier och även andra sociala kontakter kan sprida och förstärka vissa upplevelser betyder inte att de är fel. Men i vissa fall gör speciellt sociala medier det möjligt att även sprida konspirationsteorier. Till exempel den så kallade LVU-kampanjen – en desinformationskampanj som menade att socialtjänsten på felaktiga grunder tvångsomhändertar muslimska barn i Sverige – kan ha haft en negativ effekt på valdeltagandet. Respondent 5, som hade röstat, berättade att en del människor har utsatts för uppmaningar att inte rösta i valet: "Det fanns vissa krafter som uppmanade att man inte skulle gå och rösta. Det var mycket snack om att dom tar våra barn. Även om en del uppmaningar uttrycktes muntligen var kampanjen beroende av sociala medier för att kunna få en stor spridning".

Respondent 8 sade även att han hade avstått från att rösta eftersom han trodde att delta i val var "haram", dvs. religiös förbjudet i islam. Respondent 23, som hade röstat, sade att han känner några som hade avstått av liknande skäl, men att de är en liten minoritet. Den stora majoriteten av religiösa ledare och muslimska organisationer i Sverige uppmanar sina medlemmar att rösta. Till exempel respondent 29, som hade röstat, sade att det inte finns någon motsägelse mellan islam och demokrati: "Vi har principen om *shura* [dvs. konsultation] som betyder i stort sett demokrati. Så man kan säga att vi [muslimer] hade demokrati innan Sverige". Men händelser som LVU-kampanjer i sociala medier riskerar troligtvis att förstärka religiösa övertygelser bland en liten minoritet som anser att valdeltagandet är religiöst förbjudet. Allt detta är delvis ett uttryck för minskad social sammanhållning då man inte enbart har lågt förtroende för andra människor utan ibland också har olika värderingar som kan motverka demokratiskt deltagande.

e. Medborgare är mer aktiva i enfrågerörelser

Medan LVU-kampanjen i sociala medier troligtvis bidrog till att minska förtroendet och därmed även valdeltagande så har enfrågerörelser, som också ofta bygger på sociala mediers förmåga att nå

många på kort tid, haft motsatt effekt av att öka politisk mobilisering. Men detta har inte alltid inneburit större valdeltagande. Vissa respondenter menade att de är mera benägna att vara aktiva i enfrågerörelser än att lita på partierna eftersom de känner att de kan på sådant sätt få sin röst bättre hörd än genom att rösta i val vart fjärde år. Till exempel respondent 2, som hade röstat, menade att enfrågerörelser lättare leder till faktiska resultat:

Den [gamla] sammanhållning och tron att man faktiskt hade större kollektiv effekt liksom, det har gått mer över till enfrågerörelser och mer till att engagera sig i vissa saker. Det är lättare att gå med i bensusupproret för att man vill ha liksom en fråga avgjord. Eller klimatdemonstrationer eller liksom såna saker. Så har det varit länge att man har haft svårt att köpa ett partiprogram full ut, liksom. Idag vet jag inte, om du börjar fråga hur många som läst partiprogrammen överhuvudtaget. (Respondent 2, hade röstat)

Misstron mot partier handlar inte enbart om att man inte litar på politiker utan också om att speciellt de mindre partierna upplevs inte ha stora möjligheter att påverka. Den politiska vardagen handlar ju om svåra förhandlingar som påverkas av maktförhållanden mellan partierna. Respondent 21, som inte hade röstat, uttryckte det så här: "Din röst räknas inte om du röstar på ett litet parti. På det viset ser jag inte att rösta som nyttigt". Enfrågerörelser är också ett bra exempel på hur sociala medier kan bidra till, i motsats till LVU-kampanjen, till ökad politisk mobilisering. Men enfrågerörelser riskerar också ha en negativ effekt på social sammanhållning, om den definieras som en "vi känsla", genom en fragmentisering av det sociala och politiska samtalet.

f. Det finns mer förtroende för lokalsamhället

Respondent 1, som hade röstat, menade att även om många i Råslätt kanske inte har samma förtroende för politiker och resten av samhället, har man mycket förtroende för varandra och därmed lokal social sammanhållning. Ett exempel som han tog upp var att när Rasmus Paludan år 2022 brände koranen i flera städer i Sverige, lyckades man avvärja våldsamma upplopp i Råslätt:

Vi har haft liksom Paludan, koranbränningar och såna saker som gått oväntat bra i Jönköping jämfört med många andra orter i Sverige. Den handlar nödvändigtvis inte om att man tror på parlamentarisk demokrati på Råslätt, utan att människor med förtroende i det lokala samhället tillsammans har pratat, mobiliserat, diskuterat och varit på plats och liksom på nåt sätt hanterat den situationen. Det handlar liksom om år av nätverkande och sammanhållning. Människor med goda nätverk som har en god relation med många, som dyker upp samtidigt och säger att det inte ska bli bråk här. Det var ju ungdomar på plats som liksom ville slåss, som ville liksom agera, som blev nedsnackade av ansvarstagande vuxna. (Respondent 1, hade röstat)

SVT (2022) beskrev händelsen på följande sätt:

Den högerextreme danske politikern Rasmus Paludan (Stram Kurs) hann knappt börja prata på torget vid Stadsgården på Råslätt innan kyrkklockorna på torget började ringa. Fredrik Hollertz, präst i Svenska Kyrkan på Råslätt säger att han ringde till bön... På plats på torget fanns också fritidsledare, fältassistenter, representanter från kyrkor och

samfund, och ungdomsföreningen Underground hade bjudit dit en systerförening från Malmö, för att skapa lugn.

– Vi har under veckan träffats och bestämt att hålla våra ungdomar borta från det här, säger Hassan Omeirat, som bor på Råslätt. Han (Rasmus Paludan, red.s anmärkning) får göra hur han vill. Det kommer inte att provocera oss.

Efter en stund tystnade klockorna och Paludan genomförde då sitt tal och brände ytterligare en koran. Några muslimska män ställde sig då strax utanför kravallstaketet och bad.

Bollen och Hoyle (1990) argumenterar att upplevd sammanhållning består inte enbart av känsla av tillhörighet utan också känsla av moral – att man skapar och förstärker gemensamma värderingar – vilket vissa respondenter gav uttryck för:

Det finns en stark Råslättsanda. Här håller man ihop. Många jobbar hårt för att det ska vara bra. Det är muslimer och kristna. Alla. Jag tror att sammanhållningen är bättre än någon annanstans i Jönköping. När han [Paludan] var här så samlades hela Råslätt kring vad som är rätt. (Respondent 9, hade röstat)

g. Okunskap och avsaknad av information

Forskningen har visat att de yngre, fattigare, och de med lägre utbildning har generellt mindre politisk kunskap (Delli Carpini and Keeter 1996). Därmed var det inte förvånande att många respondenter sade att de saknar information för att kunna eller vilja rösta i val. Ofta bakades detta klagomål ihop med en negativ bild av ens ekonomiska situation eller att man var upptagen med andra saker i livet. Till exempel respondent 18, som inte hade röstat, sade att "Anledningen var att jag hade så mycket att göra och en sjuk familjemedlem. Mer information skulle hjälpa". Andra menade att deras dåliga situation skapar uppgivenhet som inte uppmuntrar en att söka eller ta emot information:

Jag har inte fullständig information om vilket parti jag ska välja. Det händer mycket i mitt liv, det är därför. De flesta är väldigt trötta. Många är långtidsarbetslösa. Att rösta hjälper inte till för att förbättra deras liv. Om kommunen fixar praktikplatser, då skulle man tro på kommunen. Det skulle få människor att rösta. Man bara tappar lusten. Det kommer inte att hända nåt. (Respondent 27, hade inte röstat)

Även de som röstade kunde klaga på att de inte riktigt förstår demokratin och hur de ska rösta för att påverka sin egen situation och samhället i stort. Till exempel respondent 14 sade att "Det är svårt att väcka intresse här i Österängen. Men hur man röstar påverkar mycket oss. Jag röstar därför även med okunskap. Det är bara en sak som man gör". Även om att rösta med okunskap kan i sig vara ett demokratiskt problem eftersom det kan leda till resultat som inte reflekterar väljarnas intressen (Fowler & Margolis 2014) är upplevd okunskap inte alltid ett absolut hinder till valdeltagandet om man har till exempel starka demokratiska normer om deltagande. Men i slutändan skulle en bredare spridning av dessa normer gynnas av att röstberättigade känner sig tillräckligt informerade om valet eftersom inte bara förtroende för politiken (Hooghe 2018) utan också normer om deltagande kan uppstå och

förstärkas när man läser eller pratar om val och till sist kanske deltar i val, oavsett vad anledningen till deltagandet är.

Normspridningen är en viktig del av arbetet för ökat valdeltagande eftersom politikens förmåga att uppfylla alla individers önskemål är begränsad. Men våra uppfattningar om inte bara vad andra människor anser är rätt utan också vad andra människor faktiskt gör kan påverka beteenden väldigt mycket (Cialdini, Kallgren & Reno 1991). Informationskampanjer och budskap som betonar att många redan röstar kan nämligen öka valdeltagandet eftersom människor tenderar att bete sig på ett sätt som överensstämmer med rådande normer (Gerber & Rogers 2009). Speciellt de socioekonomiskt utsattas benägenhet att rösta ökar om de tror att deras grannar röstar (Jösts 2021), vilket kan vara viktigt att beakta i utformningen av informationskampanjer.

6. Hur skulle man kunna öka valdeltagandet? Röster från Råslätt och Österängen

a. Informationskampanjer och lätt förtidsröstning

Inför valet 2022 hade Birkagårdens Folkets Hus en informationskampanj i form av till exempel dörrknackning, och kommunen anordnade debatter på biblioteken. Inför EU valet 2024 kunde man förtidsrösta i gallerian i Österängens centrum där en förtidsröstningsstation med flerspråkiga röstmottagare var centralt placerad för att hjälpa människor att förtidsrösta. Flera respondenter, även de som inte hade röstat, sade att de hade sett dessa röstmottagare. 2024 fick all fritidspersonal även jackor med texten, "Rösta i valet", och flera av dem som hade röstat sade att de var inte bara medvetna om dessa informationskampanjer utan också berömde dem som ihärdigt jobbat med att mobilisera väljare. I vissa fall sade respondenterna även att informationen bidrog till en ökad vilja att rösta: "Jag visste inte mycket om de politiska partierna. Men jag fick bra svar från de snälla arbetarna. Jag vet inte om jag skulle annars röstat på någon" (Respondent 20, hade röstat). Men i andra fall räckte det inte med mera information. Som respondent 10, som inte hade röstat, förklarade, "Jag pratade med dom men systemet är ändå korrupt. Dom ändrar inte på något. Varför ska jag rösta på någon som inte bryr sig om oss". Därmed finns det andra djuplodande brister i förtroendet för det politiska systemet som informationskampanjer inte kan råda bot på.

Respondent 12, som hade röstat, menade dock att informationskampanjer borde fokusera mera på varför det är viktigt att rösta: "Det finns en skyldighet att göra så. En oanvänd röst är en bortkastad röst. Men kommunen borde förklara varför man ska rösta. Många här i Österängen vet inte vikten av att rösta eller är inte medvetna om att man kan påverka". Respondent 3, som hade röstat, betonade också vikten av att utvidga möjligheten att få information på flera språk:

Jag röstade så att de ska bli en förbättring. Politiker lovar mycket och håller inte alltid löften, men man ska ändå rösta. Hur ska det annars nånsin bli bättre. Andra skiter i att rösta. De har inte tillit till politiken. Några har svårt att läsa. Det är en annan mentalitet här. Om man får information på flera språk så hjälper det. (Respondent 3, hade röstat)

Flera respondenter hade också lagt märke till möjligheten att förtidsrösta i Österängens centrum och ansåg att den hade varit ett bra sätt att både informera och uppmana människor att rösta, speciellt när röstmottagarna pratade flera språk. Men respondent 12, som hade röstat, tyckte att upplägget kunde finslipas så att platsen skulle bli mera inbjudandet: "Förtidsröstningen i centrum var en fördel. Men det var lite instängt. Det var som ett rum med en dörr. Det skulle vara bättre om platsen var mer öppen".

Men även om alla hade en positiv bild på röstmottagare och dem som informerade om valet så betydde det inte att alla röstade. Synen på dem som arbetar med informationskampanjer, speciellt om de som pratar samma språk som man själv gör, kan vara positiv medan synen på politiken kan samtidigt vara negativ. Ett möjligt skäl till detta är att utomeuropeiska invandrare är märkbart underrepresenterade i svensk politik (Behtoui, 2018). Det utesluter dock inte att samtal med flerspråkiga röstmottagare kan bidra till ökat förtroende för det politiska systemet. Det är ofta i vardagliga mänskliga möten som människor socialiseras till inte bara negativa utan också positiva beteendemönster. En del människor bosatta i Österängen och Råslätt är också redan politiskt

aktiva, men eftersom ingen respondent nämnde eller hade kunskap om detta är de politiska partiernas fortsatta försök att engagera flera personer från socioekonomiskt utsatta områden ett viktigt verktyg för att öka förtroendet för politiken.

Vissa respondenter pekade också på att det inte räcker med att bara informera om valet och vikten av att rösta eftersom det låga valdeltagandet delvis beror på allmän okunskap om det svenska samhället:

Dom tror inte att det är viktigt att rösta. Folk har inte koll på vad som händer i Sverige. Dom som röstar vet vad som händer i Sverige. Om man ger folk mer kunskap om vad som händer i samhället så skulle de rösta. Platser för att förtidsrösta i [Österängen] centrum hjälpte. Dom tänker att även om vi röstar så är det inte vi som bestämmer. De vet mycket om hemlandet men inte om Sverige. Dom har koll på politiken i hemlandet men inte i Sverige, väldigt bra koll. Men dom vet inte vem som är statsministern i Sverige. Det behövs mer information om vad som händer i Sverige, inte bara om varför man ska rösta. (Respondent 23, hade röstat)

Detta betyder att många olika ansträngningar för att integrera invandrare, till exempel genom att öka språkkunskaper som gör det lättare att ta del av livet i Sverige, kan gynna valdeltagandet.

b. Folkomröstningar

Några respondenter tog upp folkomröstningar som ett sätt att göra politiken mer intressant och närvarande. Till exempel respondent 16, som inte hade röstat, menade att möjligheten att ta ställning i viktiga frågor skulle vara bra, men hon misstänkte att resultatet ändå inte alltid skulle bli ökat inflytande eftersom folkomröstningar endast är rådgivande i Sverige:

Folkomröstningar är ett alternativ. Men problemet är om politikerna i makten bestämmer vad människor får veta om saken. Och varför har vi inte många folkomröstningar? Om politikerna inte gillar resultaten, de accepterar dom inte. (Respondent 16, hade inte röstat)

Problemet med flera kommunala folkomröstningar är också att valdeltagandet i kommun- och riksdagsval är ofta mycket högre. Därmed kan det vara svårt att mobilisera tillräckligt många röstberättigade så att resultatet allmänt betraktas som mycket representativt för folkviljan.

År 1977 gav kommunallagen politikerna i svenska kommuner möjlighet att inhämta rådgivande synpunkter från röstberättigade genom folkomröstning. År 1994 infördes dock en möjlighet för medborgarna att själva få till stånd en kommunal folkomröstning om minst 5 % av de röstberättigade i en kommun tog initiativ till den. Men 2011 blev det svårare att göra detta eftersom då krävdes det minst 10 % av de röstberättigade. Varje år anordnas kommunala folkomröstningar någonstans i Sverige och de flesta av dem uppstår som ett resultat av medborgarinitiativ. Därmed har möjligheten att anordna folkomröstningar skapat en livligare demokrati. Men folkomröstningar, som kräver högt valdeltagande för att uppfattas som legitima, är troligtvis inte en lösning som kan bidra till högre valdeltagande i socialt utsatta områden.

c. Digitala lösningar

Som en del av kommunens arbete med att stärka den lokala demokratin har Jönköpings kommun redan i dag en tjänst "Jönköpingsförlaget" som tillåter folkbokförda som är över 13 år gamla att ge förslag på hur Jönköpings kommun kan förbättras i frågor som kommunen kan påverka och besluta om. Folkbokförda i kommunen har rätt att lämna förslag på plats i kommunhuset eller i en e-tjänstplattform. Efter att ett förslag publicerats i e-tjänsteplattformen går det att rösta på det i 60 dagar, och om förslaget får fler än 100 röster skickas det vidare till kommunfullmäktige. Om förslaget inte får tillräckligt många röster sammanställs det ändå för redovisning i kommunfullmäktige.

Men de flesta respondenterna var inte medvetna om att kommunen har den ovannämnda digitala lösningen för att stärka den lokala demokratin. Och några unga respondenter tog upp möjligheten att använda andra digitala lösningar för att bättre engagera människor i politiska samtal bortom att enbart kunna rösta på olika förslag. Till exempel respondent 16, som inte hade röstat, menade att en digital lösning i form av en app skulle göra henne mer engagerad i politiken och därmed även mer benägen att rösta i val. För henne var grundproblemet att själva valdeltagandet var mindre meningsfullt om hon inte också lättare fick delta i andra aspekter av demokratin så som samtal om politiska förslag:

Egentligen skulle vi på riktigt kunna involvera människor nuförtiden med teknologin. Till exempel, föreställ dig att du har ett lagförslag, och vi skulle kunna fråga medborgarna att med hjälp av en app läsa förslaget, eller läsa en artikel, och ge deras åsikt. Det skulle egentligen vara enkelt att göra nuförtiden med all teknologi. Inte bara se förslag utan delta, ge kommentarer. Vi använder det idag mycket i sociala medier. Om du tittar till exempel på musikprogram på tv där människor röstar. Typ måste rösta för någon. Då får man mycket intresse och människor vill göra det. Och jag förstår inte varför det inte är samma sak i politiken. Jag tror inte att det skulle vara så svårt att göra. (Respondent 16, hade inte röstat)

Nackdelen med alla digitala lösningar, och speciellt med appar, är att alla inte är lika insatta i den digitala världen. Men respondent 12, som hade röstat, menade att nya digitala lösningar skulle bättre tilltala en stor del av medborgarna, speciellt de unga som röstar mer sällan än de äldre. Dessutom syftade förlaget till att öka möjligheterna att inte bara rösta på förslag, vilken den nuvarande e-tjänsten erbjuder, utan också att diskutera dem. Det finns begränsad vetenskaplig kunskap om hur olika digitala lösningar kan på olika sätt påverka politiskt deltagande och specifikt valdeltagande (Shin et al. 2024). Men att vidare utreda hur kommunen bäst kan bidra till att politiska förslag diskuteras av medborgarna kan vara angeläget. Även om de folkvalda fortfarande fattar besluten kan det finnas utrymme för större inslag av deltagardemokrati i ett politiskt system som i grunden är representativt.

d. Större närvaro av inte bara politiker utan också olika myndigheter

Trots nya projekt som Österängen Talks var avsaknaden av politikernärvaro ett återkommande tema hos respondenterna. Till exempel respondent 13, som inte hade röstat, klagade att "politikerna

kommer hit bara när det är val, fyra veckor inför val när de vill att vi ska rösta. Nej, vi har inte tillit till våra politiker. Och det här är infödda svenskar också. Mellan valen har jag sett att två partier delar ut blad”.

Respondent 21, som inte hade röstat, menade dock att utöver vikten av att partier besöker områden som Österängen och Råslätt borde politiker också ta ett större gemensamt ansvar för att bidra till demokratiskt deltagande: ”De ska inte bara prata deras egen politik. Om man är kommunalråd, du representerar inte bara ditt parti, du representerar hela kommunen. Jag tycker att alla kommunalråd borde kroka arm och komma hit. Inte mitt parti, utan vad vi kan göra för Jönköping”. När politiska partier tävlar om röster inför val kan många uppfatta det som konstlat men när valda politiker sedan visar intresse efter val kan det uppfattas som ett mer genuint intresse för människor och deras liv.

Även andra myndigheters närvaro ansågs kunna bidra till ökat demokratiskt deltagande. Till exempel, respondent 15, som inte hade röstat, klagade att polisen, som är stationerad i Jönköpings centrum, inte är tillräckligt närvarande för att kunna ta tag i kriminaliteten i Österängen: ”Polisen tar en runda och sen åker härifrån”. Han menade också att förebyggande arbete med ökad närvaro av poliser, som invånarna är bekanta med, kan förväntas bidra till inte bara mindre kriminalitet utan också till ökad tillit till samhället och demokratiskt deltagande på längre sikt: ”Det är viktigt att vi ser att samhället är här med oss, inte bara kommer på besök. Då skulle kanske flera vilja rösta”.

En relaterad fråga var arbetet med att motverka ungdomskriminaliteten, till exempel drogförsäljningen, i socialt utsatta områden i Jönköping. Några respondenter bedömde att sådana negativa företeelser ser ut att öka och kan ha en negativ effekt på valdeltagandet. Som respondent 3, som hade röstat, sade, ”Det kommer väldigt mycket. Nu finns det i Öxnehaga och dom rör på sig till Österängen och sen vidare”. Därmed finns det en risk att många ungdomar – inte bara de som säljer droger utan också de som köper dem – hamnar i en social bubbla där man inte har något intresse för demokratiskt deltagande då deras sociala problematik bidrar till minskad tillit till samhället. Även de andra som bor i området kan tappa förtroendet för samhället och då inte anse att det är mödan värt att rösta: ”Polisen kommer hit bara när det är problem. Varför ska jag rösta om vi ses som ett problem?” (Respondent 28, hade inte röstat).

Därmed är arbetet som förebygger ungdomskriminalitet, till exempel med större polisiär närvaro och sociala insatser, en viktig del av demokratiarbetet. Förebyggande arbete kan inledas redan i förskolan, menar Michael Tärnfalk som är universitetslektor i socialt arbete med inriktning på ungdomar och barn i kriminalitet, eftersom ”många av de familjer som har yngre barn som hamnat i kriminalitet är själva ganska havererade” (SR 2020). Även respondent 22, som hade röstat, menade att ”Man ska börja informera redan i förskolan, och med stora medel i skolan informera föräldrarna dagligen. Om man blundar för små saker kan det bli stort”. På kort sikt skapar större myndighetsnärvaro större förtroende för samhället när de visar att de bryr sig och polisen är närvarande på ett sätt att de blir en naturlig del av lokalsamhället. Men när det gäller de mest ingripande insatserna från sociala myndigheter måste de kombineras med försök att motverka desinformation som kan leda till motsatta resultat. På längre sikt kan större myndighetsnärvaro, om den gör att man litar på myndigheter och ser dem som en naturlig del av samhället, bidra till att en ny generation Jönköpingsbor växer upp med starkare demokratiska värderingar.

7. Vilka rekommendationer kan dessa förklaringar och förslag utmynna i?

Respondenterna hade flera olika förklaringar till varför de röstade eller inte röstade, och även förslag som de trodde skulle kunna öka valdeltagandet. Vissa förslag fokuserade på att göra det lättare att rösta. I detta sista avsnitt diskuteras olika förslag och vilka rekommendationer de kan utmynna i. Eftersom flera av skälen till att respondenter inte röstade berörde direkt eller indirekt svag social sammanhållning så kan olika åtgärder som bidrar till ökad social sammanhållning också öka valdeltagandet. Samtidigt är det klart att social sammanhållning inte är den enda variabeln som påverkar valdeltagandet, och dessutom beror den sociala sammanhållningen i kommunen inte enbart på politiker och myndigheters åtgärder. Men de tre sista av nedanstående sex frågor berör social sammanhållning och valdeltagande.

a. Informationskampanjer

Kan informationskampanjer öka valdeltagandet? Några respondenter menade att de saknade information gällande inte bara hur man röstar utan också varför man röstar. Även om många kommuner har haft omfattande informationskampanjer minskade valdeltagandet generellt och speciellt i socioekonomiskt utsatta områden i valet 2022. Ändå finns det anledning att anta att informationskampanjer är ett viktigt verktyg för att få röstberättigade att rösta. I en undersökning bland invånarna i de fyra stadsdelar i Södertälje där valdeltagandet var lägst i valet 2022, svarade 85 procent att de sett något av kommunens kampanj och 12 procent sade att de inte skulle röstat om de inte tagit del av de valfrämjande insatserna. I en annan undersökning i två stadsdelar i Halmstad där valdeltagandet hade sjunkit svarade 92 procent att de hade sett informationskampanjen. 9 procent svarade också att de valde att rösta tack vare kampanjen (Halmstads kommun 2023). Dessa begränsade undersökningar antyder att informationskampanjer har en positiv effekt, men de kan troligtvis inte ensamt öka valdeltagandet till samma nivå med andra områden som inte är socioekonomiskt utsatta.

Men svaren från några respondenter i Österängen och Råslätt tydde på att grundproblemet ibland var att vissa röstberättigade hade en allmän kunskapsbrist om det svenska samhället. Denna kunskapsbrist kunde sedan utmynna i en avsaknad av intresse för val. Därför förblir informationskampanjer som endast fokuserar på att mobilisera röstberättigade inför val begränsade i effekt. Kommunen och många aktörer i civilsamhället i Jönköping arbetar redan med integrationsfrågor, vilket är viktigt inte minst för att få flera in på arbetsmarknaden (Nilsson, Escobar & Ahl 2024). Men allt detta arbete bör också ses som ett viktigt led i försöken att öka demokratiskt deltagande. Många respondenter sade att de kanske skulle känna sig mer intresserade av att rösta om de fick jobb. Även om i vissa länder som USA kan social utsatthet ibland öka viljan att rösta, verkar utsattheten i stället främst minska valdeltagandet i Råslätt och Österängen. En möjlig förklaring är att när den sociala utsattheten kombineras med en djuplodad misstro mot val och politiken så minskar det valdeltagandet. I längden kan missnöjet också kanaliseras till ökat stöd för alternativa missnöjespartier som specifikt inriktar sig mot väljare med invandrarbakgrund, som till exempel partiet Nyans som fick begränsade framgångar i kommunvalet 2022 i vissa valkretsar.

Även om man kan anta att effektiv normspridning om vikten av att rösta sker först när man nått en avgörande brytpunkt när det gäller antalet människor som röstar i ens sociala omgivning, har forskningen om sociala normer visat att ett fokus på att många redan röstar är ett effektivt budskap i en informationskampanj (Gerber & Rogers 2009). Meddelanden som fokuserar på lågt valdeltagande som ett problem som måste åtgärdas är mindre effektiva för att motivera väljare. I praktiken tyder dessa forskningsrön att framgångsrika ansträngningar för att öka väljarmobilisering betonar möjligheter till högt valdeltagande, särskilt när man riktar sig till väljare som aldrig eller sällan röstar. Många informatörer arbetar säkert redan enligt dessa principer, men de är ändå viktiga att ha i åtanke i möten med röstberättigade. Speciellt sociala medier kan fungera effektivt med att förmedla och sprida positiva budskap, till exempel med innehåll som visar hur flera personer i området förtidsröstar.

Teorin om självkategorisering (Turner & Oakes 1986) menar att mer framträdande en persons identifikation med en grupp är, desto mer påverkar den gruppens normer ens beteende (Brown & Turner, 1981). Därmed är den interna sociala sammanhållningen i många socioekonomiskt utsatta områden viktig för att nya normer, till exempel om vikten av att rösta, kan snabbt sprida sig i vardagliga samtal och i sociala medier. En betoning på områdesandan kan också motverka individualistiska skäl till att avstå från att rösta till förmån för sociala normer som bygger på lokal sammanhållning och en vilja att arbeta för det gemensamma bästa. Detta kunde uttryckas med paroller som "Vi röstar för Råslätt!" Dessa normer kan sedan utvecklas till att även omfatta andra mera generella demokratiska normer om vikten av att rösta. De är också viktiga för att motverka innehåll i sociala medier som motverkar viljan att rösta, till exempel LVU-kampanjen.

b. Utökade möjligheter till förtidsröstning

Kan utökade möjligheter till förtidsröstning öka valdeltagandet? Några respondenter klagade på att de hade haft en hektisk livssituation och då kan lösningar som gör det lättare att rösta vara nyttiga. Erfarenheterna från Österängen inför EU-valet 2024 visar att en centralt placerad plats för förtidsröstning med flerspråkiga röstmottagare kan öka antalet personer som förtidsröstar. Medan valdeltagandet minskade i Sverige och Jönköping ökade det i det östra valdistriktet i Österängen med 1,5 % jämfört med EU-valet 2019. I det västra distriktet var ökningen 2,8 %. Den ökade synligheten av platsen för förtidsröstning kan rimligtvis ha bidragit till detta (SVT 2024). Som några av de som intervjuade för denna rapport sade, så skulle de kanske inte ha röstat om röstmottagarna inte hade fångat deras uppmärksamhet. Därför kan det vara nyttigt att fortsätta med att erbjuda och vidareutveckla liknande möjligheter till att förtidsrösta.

c. Digitala lösningar

Kan digitala lösningar öka valdeltagandet? Frågan har fått ökande akademisk uppmärksamhet under de senaste decennierna, men studierna har visat blandade resultat. Å ena sidan kan digitala lösningar underlätta diskussioner i offentliga utrymmen. Å andra sidan visar studier att nivån på medborgardeltagande generellt sett är begränsad online (Aichholzer & Rose 2020). Mängden av olika digitala lösningar som kan användas eller redan används runt om i världen är också mycket stor. Hur de på olika sätt kan påverka politiskt deltagande och specifikt valdeltagande finns det begränsad vetenskaplig kunskap om (Shin et al. 2024). Men idag används olika digitala lösningar

på många håll inte enbart till att ge och rösta på olika förslag utan också för att diskutera dem vilket kan bidra till ökad politisk dialog (Aichholzer & Rose 2020). Det kan därför vara angeläget att vidare utreda hur kommunens nuvarande e-tjänst för medborgarförslag används, specifikt i Råslätt och Österängen, om den kan utvecklas. Samtidigt kan man utvärdera om även andra alternativ kunde bidra till speciellt diskussioner om olika förslag vilket saknas i den nuvarande e-tjänsten. Man kan också utvärdera hur stadsdelarna Österängen och Råslätt kunde bli berörda av olika utvecklingsprojekt som en del av stadsdelsutveckling, där de boende kan ge förslag och rösta på dem (Jönköpings kommun 2024).

Utöver digitala tjänster har flera kommuner använt valinformatörer för att informera vikten av att rösta inför val. Vissa kommuner, till exempel Södertälje, har dock även använt valinformatörer för att skapa innehåll i sociala medier (Södertälje kommun 2022). Liknande användning av valinformatörer i sociala medier kan förväntas öka informationsspridningen även i Råslätt och Österängen med betoning på den positiva områdesandan för att underlätta normspridningen.

d. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller andra åtgärder som påverkar ekonomin positivt

Kan arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller andra åtgärder som påverkar ekonomin positivt också öka valdeltagandet? Detta är en svår fråga. Hur ekonomin i ett land påverkar valdeltagandet har lett till motstridiga resultat i forskningen (Park 2023). Men forskningen visar att de arbetslösa är ofta politiskt passiva och röstar i lägre utsträckning än andra. Dessutom tror de inte på sina möjligheter att påverka (Adman 2004). Även om urvalet begränsar möjligheter till slutsatsdragning, antydde även många respondenter som inte röstade att de skulle vara mera benägna att rösta om de såg konkreta förbättringar i sina liv.

Det finns också en djupare dimension i frågan. Forskningen har nämligen argumenterat att när den sociala utslagningen av vissa minoritetsgrupper ökar är det nödvändigt att vidareutveckla integrationspolitiken för att undvika gruppkonflikter i samhället (Schiefer och Van Der Noll 2016). Gruppkonflikter skulle öka polariseringen och klyftorna (som redan synliggjordes av att det var framför allt i områden med redan lågt valdeltagande som röstningen minskade 2022) och därmed ytterligare minska den redan begränsade tilliten som många boende i Österängen och Råslätt har till politiker och samhället i stort. Alla åtgärder som bidrar till att minska socioekonomiska klyftor, ger en framtidstro och ökar en känsla av social sammanhållning kan väntas ha en positiv effekt på valdeltagandet.

e. Ökat stöd till civilsamhället

Kan ökat stöd till civilsamhället öka valdeltagandet? Jöst (2021) menar att kommuner kan öka politiskt deltagande genom att aktivera invånare som kanske inte känner tillit till samhället men känner samhörighet till lokalsamhället. När de agerar i ett lokalt sammanhang kan det till sist även öka tilliten till samhället i stort. Speciellt civilsamhället spelar en stor roll i att skapa social sammanhållning i en lokal kontext. Om civilsamhällets aktiviteter lyckas skapa bryggor till resten av kommunen och även till hela Sverige kan den starka lokala sammanhållningen också bidra till bredare social sammanhållning. Speciellt aktiviteter som engagerar barn och ungdomar, till

exempel idrottsföreningar, är avgörande för att fostra en ny generation svenskar som känner att de har meningsfulla roller att spela i samhället och därmed också vill vara aktiva, till exempel genom att rösta. I likhet med Södertälje kommun kan man överväga att inrätta ett särskilt föreningsstöd för att främja valdeltagandet. Föreningar och studieförbund ska då kunna genomföra evenemang och event för att sprida information om och skapa engagemang för vikten av att rösta (Södertälje kommun 2024).

f. Ökad närvaro av politiker och myndigheter

Kan ökad närvaro av politiker och myndigheter öka valdeltagandet? Vissa bedömare har befarat att socialt utsatta områden kan utvecklas till ghetton med normer som avviker från resten av det svenska samhället. Men dessa områden, speciellt Råslätt, har också mycket intern sammanhållning och tillit som kan kanaliseras mot ökat politiskt deltagande. Ett sätt att göra detta, vilket några respondenter föreslog, var att öka samhällets närvaro mellan valen. Detta skulle innebära till exempel att de folkvalda och polisen har sådan närvaro i området att de kan ses som en naturlig del av lokalsamhället. Ett annat sätt är att genom deltagande i civilsamhället öka tilliten till samhället. Almond och Verba (1963) hävdade i sin klassiska analys av medborgarkulturen att det fanns ett positivt samband mellan engagemang i frivilliga organisationer och tillit till andra människor. Även om tillit till andra människor bara har ett svagt samband med politisk tillit (Kaase 1999), är det en bra grund att bygga på om politiker och representanter för myndigheter, som invånarna är bekanta med, uppfattas vara mera närvarande i de socioekonomiskt utsatta områdena.

8. Sammanfattningsvis lyfts följande möjliga åtgärder:

- a. Kommunen bör fortsätta ge information om vikten av valdeltagande så att normer som gynnar valdeltagandet sprids bättre. Detta kan göras bland annat genom att använda valinformatörer som skapar innehåll i sociala medier med strategisk utvalda budskap, till exempel med innehåll som visar hur flera personer i området förtidsröstar.
- b. För ovanstående uppgift är fortsatt samarbete med civilsamhället i socioekonomiskt utsatta områden som Råslätt och Österängen viktigt. I likhet med Södertälje kommun kan man överväga att inrätta ett särskilt föreningsstöd för att främja valdeltagandet.
- c. Kommunen bör fortsätta ge information på flera språk och i detta syfte fortsätta anställa lokalbor i socioekonomiskt utsatta områden som Råslätt och Österängen.
- d. Kommunen bör fortsätta och möjligtvis utvidga de tidigare införda lättare möjligheterna att förtidsrösta.
- e. Utformningen av platsen för förtidsröstning kan undersökas och om möjligt ändras så att den uppfattas som mer öppen och därmed också som mer inbjudande.
- f. Kommunen bör fortsätta stödja civilsamhällets arbete i Råslätt och Österängen, med speciellt fokus på ungdomar och aktiviteter som syftar till att skapa bryggor till resten av kommunen och även hela Sverige.
- g. Kommunen bör vidta åtgärder för att öka myndighetsnärvaro i socioekonomiskt utsatta områden som Råslätt och Österängen så att de boende blir mer bekanta med till exempel polisen, vilket kan öka känslan av att samhället bryr sig om dessa områden. Man bör också se förebyggande arbete mot ungdomskriminalitet som en del av demokratiarbetet.
- h. Politiska partier bör vidta åtgärder för att öka sin närvaro mellan valen för att minska den utbredda känslan att de endast bryr sig om människorna i socioekonomiskt utsatta områden som Råslätt och Österängen när det är dags att rösta.
- i. Valda politiker som representerar kommunen bör vidta åtgärder för att öka sin närvaro mellan valen.
- j. Kommunen bör vidta åtgärder som bidrar till att minska arbetslösheten i speciellt socioekonomiskt utsatta områden som Råslätt och Österängen då en minskning av socioekonomiska klyftor kan bidra till ökat valdeltagande.
- k. Kommunen bör undersöka hur man kan bättre informera om den digitala tjänsten "Jönköpingsförslaget" och undersöka hur och i vilken utsträckning den används av röstberättigade i områden som Råslätt och Österängen. Därefter bör man, vid behov, vidta åtgärder för att antingen vidareutveckla gamla eller utveckla nya digitala lösningar som kan bidra till ökat politiskt engagemang och valdeltagande. Man kan också utvärdera hur socioekonomiskt utsatta stadsdelar som Österängen och Råslätt kunde bli berörda av olika utvecklingsprojekt som en del av stadsdelsutveckling, där de boende kan ge förslag och rösta på dem.

9. Avslutande ord

I Jönköpings kommunval 2022 minskade valdeltagandet med 4,1%, vilket var en större minskning än riksgenomsnittet. Valdeltagandet sjönk mest i valdistrikt som redan hade haft lågt valdeltagande 2018, till exempel i Råslätt och Österängen. Denna rapport föranleddes av Jönköpings kommuns målsättning att dels få en förståelse för varför boende i dessa områden valde att antingen rösta eller inte rösta, dels få insikt i vad kommunen, partierna och samhället kan göra för att få fler att rösta.

Även om intervjuerna med röstberättigade i Råslätt och Österängen visade att det fanns flera olika skäl till att inte rösta i valet 2022 så visade sig social sammanhållning vara ett viktigt begrepp för att förstå valdeltagande. Visserligen gav många respondenter uttryck för stark social sammanhållning inom sina bostadsområden men de saknade ofta förtroende för politiker och myndigheter, till exempel på grund av sin ekonomiska situation eller erfarenheter från andra länder. Medan skälen till att inte rösta var ofta kopplade till upplevd svag social sammanhållning inom kommunen och Sverige så hänvisade flera av de respondenter som hade röstat till normen om demokratiskt deltagande. Därför är förstärkandet av både social sammanhållning och normen om demokratiskt deltagande viktiga i arbetet med att få flera att rösta.

Analysen kunde inte urskilja skillnader mellan män och kvinnor, och på grund av det begränsade urvalet kan man inte heller dra generella slutsatser om hur ofta förekommande de olika skälen till att inte rösta är i Råslätt och Österängen. Men analysen av de olika skälen till att inte rösta och invånarnas egna röster om hur man skulle kunna öka valdeltagandet utmynnade i elva förslag på hur man kan bidra till ökat valdeltagande. Att öka valdeltagandet är främst en uppgift för partierna, men dessa förslag kan förhoppningsvis bidra till breda diskussioner inom kommunen kring frågan. Bland rapportens slutsatser var till exempel att både myndighetsnärvaro i socioekonomiskt utsatta områden och stöd till civilsamhället kan vara viktiga komponenter i arbetet med att försöka öka valdeltagandet. Även om rapporten enbart fokuserade på Råslätt och Österängen kan den förhoppningsvis bidra till ökad kunskap kring väljarbeteende och väljarmobilisering även i andra liknande områden som haft lågt valdeltagande.

Referenser

- Adman, P. (2004). *Arbetslöshet, arbetsplatsdemokrati och politiskt deltagande*. Doktorsavhandling. Uppsala Universitet.
- Aichholzer G. & Rose G. (2020). "Experience with digital tools in different types of e-participation", i L. Hennen, I. Van Keulen, I. Korthagen, G. Aichholzer, R. Lindner, R.Ø. Nielsen (red.), *European E-democracy in practice*. Springer Nature, (93–140).
- Almond G.A. & Verba S. (1963). *The civic culture*. Princeton University Press.
- Bass, L. E. & Casper L. M. (2001). "Impacting the political landscape: Who registers and votes among naturalized Americans?", *Political Behavior* 23(2): 103–130.
- Beauvais, C., and Jenson, J. (2002). *Social cohesion: Updating the state of the research*. CPRN Discussion Paper F|22. Canadian Policy Research Networks.
- Becker, B. (2023). "Voting behavior as social action: Habits, norms, values, and rationality in electoral participation" *Rationality and Society* 35(1): 81–109:
- Behtoui, A. (2018). "Etniska hierarkier och (icke-)representation: Partikandidater med migrationsbakgrund vid svenska valet 2014", *Sociologisk Forskning* 55 (2/3): 317–339.
- Berelson, B., Lazarsfeld P. F., & McPhee W. N. (1954). *Voting*. University of Chicago Press.
- Black, J. H., Niemi, R. G., & Powell, G. B. (1987). "Age, resistance, and political learning in a new environment: The case of Canadian immigrants", *Comparative Politics* 20(1): 73–84.
- Blais, A., Young R., & Lapp M. (2000). "The calculus of voting: An empirical test", *European Journal of Political Research* 37(2): 181–201.
- Bergh, J. & Bjørklund, T. (2011). "The revival of group voting: Explaining the voting preferences of immigrants in Norway", *Political Studies* 59(2): 308–327.
- Birkagårdens Folkets Hus (2024). "Österängen talks", <https://www.xn--birkagrdensfolketshus-1zb.se/osterangen-talks/>
- Bollen, K. A., & Hoyle, R. H. (1990). "Perceived cohesion: A conceptual and empirical examination", *Social Forces* 69(2): 479–504.
- Brown, R. J., & Turner J. C. (1981). "Interpersonal and intergroup behavior", i J. C. Turner & M. W. Giles (red.), *Intergroup behavior*. Oxford: Blackwell, (33–65).
- Bäck, H. & Soininen, S. (1998). "Immigrants in the political process", *Scandinavian Political Studies* 21(1): 29–50.
- Chan, J., To, H., & Chan, E. (2006). "Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research", *Social Indicators Research* 75(2): 273–302.
- Cho, W. K. T. (1999). "Naturalization, socialization, participation: Immigrants and (non-)voting", *The Journal of Politics* 61(4): 1140–1155.

- Cialdini, R. B., Kallgren, C. A., & Reno, R. R. (1991). "A Focus Theory of Normative Conduct: A Theoretical Refinement and Reevaluation of the Role of Norms in Human Behavior", i Zanna, M. P. (red.), *Advances in experimental social psychology*, vol. 24. Academic Press, (201–34).
- Council of Europe (2024). "Social cohesion", <https://www.coe.int/t/dg3/>
- Dahlstedt M. & Hertzberg, F. (2005). "Democracy the Swedish way? The exclusion of 'immigrants' in Swedish politics", *Scandinavian Political Studies* 30(2): 175–203.
- Dahlstedt M. & Hertzberg, F. (2005). Demokrati på svenska? Om strukturell diskriminering och politiskt deltagande. SOU 2005:112.
- Delli Carpini, M. & Keeter, S. (1996). *What Americans know about politics and why it matters*. Yale University Press.
- Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. Harper and Row.
- Durkheim, E. (1897). *Le suicide: Étude de sociologie*. F. Alcan.
- Elodie, D. (2022). "Migrant, ethnic and racial minority electoral participation: A critical assessment", *French politics* 20 (1): 95–115.
- Eriksson, K. (2007). *Spelar adressen någon roll?: En studie av områdeseffekter på medborgares politiska deltagande*. Statsvetenskapliga institutionens skriftserie, 2007:3. Umeå universitet.
- Fowler & Margolis (2014). "The political consequences of uninformed voters", *Electoral Studies* 34: 100–110.
- François A. & Gergaud O. (2019). "Is civic duty the solution to the paradox of voting?", *Public Choice* 180(3/4): 257–283.
- Galais, C., & Blais, A. (2016). "Duty to vote and political support in Asia", *International Journal of Public Opinion Research* 29(4): 631–656.
- Halmstads kommun (2023). "Valutvärdering visar att det är svårt att välja", <https://www.halmstad.se/nyheter/nyhetsarkiv/valutvarderingvisarattdetarsvartattvalja.11603.html>
- Highton, B. & Burris, A. L. (2002). "New perspectives on Latino voter turnout in the United States", *American Politics Research* 30(3): 285–306.
- Holmberg, S. & Oscarsson, H. (2004). *Väljare. Svenskt väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Hooghe, M. (2018). "Trust and Elections", i E. M. Uslaner (ed.), *The Oxford handbook of social and political trust*. Oxford Academic, (617–632).
- IMF (2024). "Income inequality", <https://www.imf.org/en/Topics/Inequality>
- Kaase, M. (1999). "Interpersonal trust, political trust and non-institutionalised political participation in Western Europe", *West European Politics* 22(3): 1–21.
- Kearns, A., & Forrest, R. (2000). "Social cohesion and multilevel urban governance", *Urban Studies* 37(5–6): 995–1017.

- Lazarsfeld, P. F., Berelson, B., & Gaudet, H. (1944). *The people's choice*. Duell, Sloan, and Pearce.
- Leighley, J. E. (2001). *Strength in numbers? The political mobilization of racial and ethnic minorities*. Princeton University Press.
- Li, R. & Jones B. M. (2020). "Why do immigrants participate in politics less than native-born citizens? A formative years explanation", *Journal of Race, Ethnicity and Politics* 5(1): 62–91.
- Lüders, A., Urbanska, K., Wollast, R., Nugier, A., & Guimond, S. (2021). "Bottom-up populism: How relative deprivation and populist attitudes mobilize leaderless anti-government protest. *Journal of Social and Political Psychology*, 9(2): 506–519.
- Jones-Correa, M. (2001). "Institutional and contextual factors in immigrant naturalization and voting", *Citizenship Studies* 5(1): 41–56.
- Jönköpings-Posten (2024). 5 juni. "Här röstar fler än någonsin: 'Kunde knappt tro siffrorna'", <https://www.jp.se/2024-06-04/har-rostar-fler-an-nagonsin-kunde-knappt-tro-siffrorna/>
- Jönköpings kommun (2024). "Så jobbar vi med kommunalsutveckling", <https://www.jonkoping.se/trafik--stadsplanering/planarbete-och-samhallsbyggnad/kommundelsutveckling/sa-jobbar-vi-med-kommundelsutveckling>
- Jöst, P. (2021). *The political participation of the poor: Local social context and the impact of social ties on the political engagement of poor individuals*. Göteborg Studies in Politics, 167. Göteborgs universitet.
- Madestam, J. (2020). Gå och rösta! En rapport om väljarmobilisering i allmänhet och Botkyrkaväljare i synnerhet. n.p.
- Masuoka, N. (2006). "Together they become one: Examining the predictors of panethnic group consciousness among Asian Americans and Latinos", *Social Science Quarterly* 87(5): 993–1011.
- Maxwell, J. (1996). *Social dimensions of economic growth: Eric J. Hansen*. Memorial lecture, 25 januari, University of Alberta.
- Merelo, G. (2017). "Neither here nor there, I do not vote and I do not care: The external electoral participation of Mexican migrants in New Zealand", *Journal of International Migration and Integration* 18(2): 641–656.
- Milner, H. (2001). "Social capital, civic literacy and political participation: Explaining differences in voter turnout", i K. Dowding et al. (red.), *Challenges to democracy*. Palgrave Macmillan, (81–99).
- Newton, K. (2007). "Social and political trust", i R. J. Dalton & H.-D. Klingemann (red.), *The Oxford handbook of political behaviour*. Oxford University Press, (341–361).
- Nilsson, M., Escobar, K. & Ahl, H. (2024). "Labour market integration of refugees in Sweden: Analysing the interactions of CSOs at different levels", *Journal of Ethnic and Migration Studies* 50(6): 1317–1335.
- Park, B.B. (2023). "How Does a Relative Economy Affect Voter Turnout?", *Political Behavior* 45: 855–875.

- Petersson, O., von Beyme, K., Karvonen, L., Nedelmann, B., & Smith, E. (1999). *Demokratirådets rapport 1999. Demokrati på svenskt vis*. SNS förlag.
- Putnam, R. D. (2007). "E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. The 2006 Johan Skytte Prize lecture", *Scandinavian Political Studies* 30(2): 137–174.
- Ramakrishnan, S. K. (2005). *Democracy in immigrant America: Changing demographics and political participation*. Stanford University Press.
- Ramírez, R. (2007). "Segmented mobilization: Latino nonpartisan get-out-the-vote efforts in the 2000 general election", *American Politics Research* 35(2): 155–175.
- Riker, W. H & Ordeshook, P. C. (1968). "A theory of the calculus of voting", *American Political Science Review* 62(1): 25–42.
- Sanchez, G. R. (2006). "The role of group consciousness in political participation among Latinos in the United States", *American Politics Research* 34(4): 427–450.
- Schiefer, D., & Van Der Noll, J. (2016). "The essentials of social cohesion: A literature review", *Social Indicators Research* 132(2): 579–603.
- Shin B., Floch J., Rask M., Bäck P., Edgar C., Berditschevskaia A, Mesure P. & Branlat M. (2024). "A systematic analysis of digital tools for citizen participation", *Government Information Quarterly* 41(3): 1–18.
- Stouffer S. A., Suchman E. A., DeVinney L. C., Starr S. A. & Williams R. M. (1949). *The American soldier: Adjustment to army life*. Princeton University Press.
- Sundström, A. & Stockemer, D. (2013). *Quality of government affect turnout voter in the European regions*. The Quality of Government Institute. Göteborgs universitet.
- Sveriges Kommuner och Regioner (2024). "Medborgardialog", <https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/medborgardialogsamverkan/medborgardialog.372.html>
- SVT (2024). 11 juni. "Minskat valdeltagande – men på Österängen i Jönköping ökade det", <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/minskat-valdeltagande-men-pa-osterangen-i-jonkoping-okade-det>.
- SVT (2022). 14 april. "Präst störde högerextrem manifestation på Råslätt – ringde i kyrkklockorna", <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/kyrkornas-klockor-storde-extremist>
- SVT (2014). 23 april. "Prova på att rösta!", <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/prova-pa-att-rosta>.
- SR (2020). 3 september. "Insatser redan i förskolan kan minska ungdomskriminaliteten", <https://sverigesradio.se/artikel/7545989>
- SR (2010). 29 mars. "Unga ska få unga att rösta", <https://sverigesradio.se/artikel/3590459>.
- SR (2006). 26 juni. "Barn ska få föräldrar att rösta på Råslätt", <https://sverigesradio.se/artikel/886332>

Södertälje kommun (2024). "Föreningsstöd för att främja valdeltagande i Europaparlamentsvalet 2024", https://www.sodertalje.se/kultur-och-fritid/aktuellt_kof/sodertalje-kommun-erbjuder-foreningar-att-vara-med-och-arbeta-for-ett-okat-valdeltagande-i-europaparlamentsvalet-2024/

Södertälje kommun (2022). "Södertälje kommun breddar konceptet med valinformatörer inför valen 2022", <https://www.sodertalje.se/kommun-och-politik/forpress/arkiv-pessmeddelanden/sodertalje-kommun-breddar-konceptet-med-valinformatorer-infor-valen-2022/>

Tullock, G. (1968). *Towards a mathematics of politics*. University of Michigan Press.

Turner, J. C., and Oakes P. J. (1986). "The significance of the social identity concept for social psychology with reference to individualism, interactionism and social influence", *British Journal of Social Psychology* 25(3): 237–252.

Verba, S., Schlozman, K. L. & Brady, H. E., (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.

Vergolini, L. (2011). "Social cohesion in Europe: How do the different dimensions of inequality affect social cohesion?", *International Journal of Comparative Sociology* 52(3): 197–214.

Wong, J. S. (2000). "The effects of age and political exposure on the development of party identification among Asian American and Latino immigrants in the United States", *Political Behavior* 22(4): 341–371.

Bilaga 1

Valdeltagandet (%) i Jönköpings kommun, kommunvalen 2022 och 2018.

Valdistrikt	Valdeltagande		Skillnad
	2022	2018	
JÖNKÖPINGS KOMMUN	81,1	85,2	-4,1
Angerdshestra-Mulseryd-			
N Unnaryd	84,6	87,2	-2,6
Bottnaryd	85,7	88,0	-2,2
			0,0
Attarp-Sjöåkra*	82,1	84,2	-2,1
Backamo*	90,8	91,7	-0,9
Nyarp*	89,3	90,4	-1,1
Torp*	92,3	94,0	-1,6
Trånghalla-Järstorp*	87,4	92,1	-4,7
Kortebo-Abolid	77,9	79,8	-2,0
Vätterslund m fl	90,4	92,4	-2,0
Bymarken	87,9	91,0	-3,2
Dunkehall*	86,9	90,2	-3,3
Hisingstorp-Dalvik*	77,9	84,2	-6,3
Samset-Sveahäll**	84,6	..	
Skänkeberg-Dalvik*	80,8	88,9	-8,1
Mariebo*	87,4	90,4	-3,0
Bäckalyckan	83,8	86,1	-2,3
Västra Torget*	76,5	83,5	-7,0
Centrum V*	79,0	81,8	-2,8
Sofia**	78,1	..	
Munksjö	80,3	83,4	-3,1
Munksjöstaden	77,8	88,4	-10,6
Söder	84,1	85,5	-1,3
Friaredalen	80,0	85,0	-4,9
Torpa V	83,0	87,2	-4,2
Torpa O	82,3	86,8	-4,5
Gråshagen-Torpa	80,1	85,6	-5,5
Tokarp	87,7	87,8	-0,1
Kättilstorp Haga m fl	86,0	88,1	-2,1
Ljungarum	85,5	89,2	-3,7
Centrum Ö*	78,1	83,0	-4,9
Kålgården V*	81,9	88,2	-6,3
Kålgården Ö**	87,7	..	
Erik Dahlberg*	74,3	80,0	-5,6
Liljeholmen	75,6	82,1	-6,5
Liljeholmsparken*	82,2	86,3	-4,0
Ekhagen S*	60,6	74,9	-14,3
Ekhagen N	68,7	72,0	-3,4
Kungsängen-Ekhagen Ö	78,9	86,7	-7,9
Bondberget	77,1	82,3	-5,2

Valdistrikt	Valdeltagande		Skillnad
	2022	2018	
Rosenlund N	76,9	79,2	-2,3
Rosenlund S	78,8	80,1	-1,3
Österängen V	50,9	59,1	-8,2
Österängen Ö	56,9	67,8	-10,9
Öxnehaga C*	60,7	70,1	-9,4
Öxnehaga N*	70,2	79,3	-9,1
Öxnehaga S*	67,4	73,9	-6,6
Egnahem-Fagerslätt*	89,8	90,7	-0,9
Petersberg-Jutaholm*	84,5	87,5	-2,9
Stensholm-Jöransberg*	88,2	91,7	-3,5
Huskvarna Bråneryd*	71,2	75,5	-4,3
Huskvarna Smedbyn*	64,4	77,5	-13,1
Huskvarna Gråbo*	68,7	78,7	-10,0
Huskvarna Tormenås***	75,4	81,3	-5,9
Huskvarna C*	69,5	73,1	-3,6
Rosendala*	70,7	79,1	-8,3
Vättersnäs*	85,1	88,2	-3,1
Norrängen-Brunstorp	82,7	87,4	-4,7
Råslätt V*	56,9	64,8	-8,0
Råslätt Ö*	57,7	68,1	-10,4
Råslätt-Lockebo*	43,7	60,3	-16,6
Barnarp	85,5	89,1	-3,6
Barnarp C	82,4	83,7	-1,3
Hovslätt*	89,0	84,9	4,1
Hovslätt N*	88,8	90,3	-1,4
Hovslätt S-Norrahammar N**	72,7	..	
Norrahammar C-Flahult*	79,8	83,0	-3,2
Norrahammar S*	74,6	81,1	-6,5
Månsarp	90,0	89,7	0,3
Taberg V	90,2	91,4	-1,2
Taberg Ö	87,7	87,8	0,0
Tenhult C**	86,4	..	
Tenhult N-Öggestorp*	86,1	84,2	1,9
Tenhult S-Ödestugu*	90,2	91,7	-1,5
Lekeryd-Järnsnäs	89,5	91,3	-1,8
Kaxholmen*	90,0	90,4	-0,4
Skärstad-Svarttorp*	89,4	91,0	-1,6
Gränna N	80,6	82,7	-2,1
Gränna S*	86,3	88,7	-2,4
Ölmstad*	92,2	94,4	-2,2
Visingsö	87,9	86,7	1,2

Justeringar av gränser mellan olika valdistrikt har endast skett inom respektive gruppering av valdistrikten.

** Nya gränser för valdistrikt sedan 2018, resultaten därmed ej helt jämförbara mellan åren.*

*** Nyttillkommet valdistrikt 2022 därmed ej jämförbart med 2018.*

**** Endast bytt namn*